

55

TÜRKİYE' DE ANSİKLOPEDİK YAYINLAR VE
1980-1989 YILLARI ARASINDA YAYINLANAN ANSİKLOPEDİLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Nazan Uçak

Hacettepe Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü

Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin
Kütüphanecilik Ana Bilim Dalı İçin Öngördüğü
YÜKSEK LİSANS TEZİ Olarak Hazırlanmıştır

Ankara
Haziran, 1989

" Okuyucuya "

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü' ne

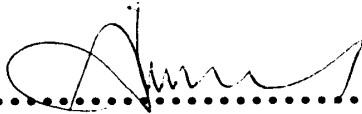
İşbu çalışma, jürimiz tarafından .Kütüphanecilik.....
Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan

Prof.Dr. İlhan KUM

Üye

Prof.Dr. Nilüfer TUNCER

Üye

Doç.Dr. İrfan ÇAKIN

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu
onaylarım.

.../.../1989

.....

Prof.Dr.Tuğrul ÇUBUKÇU

ENSTİTÜ MÜDÜRÜ

ÖZET

Dünya üzerine yayılmış bilgileri bir düzen içinde toplayarak okuyuculara iletmek amacıyla başlatılan ansiklopedi çalışmaları Miltattan önceki yıllara kadar dayanmaktadır.

Ülkemizde ansiklopedik yayınlar 19. yüzyılın sonlarına kadar bireysel ve çoğu tamamlanamamış başarısız çalışmalar olarak kalmıştır. 1960 yılından sonra başlayan kollektif çalışmalar ilgiyle karşılanmışsa da ulusal bir ansiklopedinin eksikliği her dönemde hissedilmiştir.

1980 yılı sonrası ansiklopedik yayınların sayısı hızla artmıştır. Yayınevlerince kârlı bir alan olarak görülen bu yayınların hazırlanışında ticari amaç ön plana çıkmış ve niteliğe dikkat edilmiştir.

Çalışmamızın konusu olan 1980-1989 yılları arası Türkiye' de yayınlanan ansiklopedileri incelediğimizde bu yayınların büyük bir kısmının tanınmamış yayınevlerinden sağlanan çeviri kaynaklar olduğunu görmekteyiz. Ansiklopedilerin güvenilirliğini yansıtan, kullanımına yardımcı olan unsurlar gözardı edilirken fiziksel özelliklerine özen gösterilmiştir. Daha çok konu ansiklopedilerinin hazırlandığı bu dönemde okul, aile ve sağlık ansiklopedileri ön sıradadır.

Sonuçta bu yayınların eksikleri ve amacı vurgulanarak, kullanıcının seçim yapmasında yardımcı olacak kaynakların yokluğuna ve bu alanda bir denetimin olmayışına değinilmiştir. Bunlara bağlı olarak çeşitli öneriler getirilmiştir.

SUMMARY

The encyclopedia studies started with aim of conveying the information to readers in a systematic way by gathering them from all over the world, dates back to B.C.

In our country, encyclopedical publications have remained as individual, mostly incomplete, unsuccessful studies up to 19th century. Collective studies starting from 1960, have been received with interest, but the lack of a national encyclopedia has always been felt.

The number of encyclopedical publications have increased rapidly after 1980, but, publishing houses have given priority to their profits instead of paying attention to quality.

While examining encyclopedias published between the years 1980 and 1989, we see that the majority of these publications are from translated sources received from unknown publishing houses.

While reliability and aiding factors for usage are not taken into consideration, attention is paid to physical characteristics. School, family and health encyclopedias have been in front line in this area where mostly encyclopedias on subjects have been prepared.

In conclusion, while emphasising the shortcoming and aims of these publications, it is touched on the lack of sources to provide aid to users for their choices and that there exists no supervision in this field. Various proposals are prepared in this regard.

İÇİNDEKİLER

ÖZET

SUMMARY

İÇİNDEKİLER

TABLolar LİSTESİ

ÖNSÖZ

I. BÖLÜM: GİRİŞ

1.1. Konunun Önemi	1
1.2. Araştırmanın Amacı ve Hipotez	2
1.3. Çalışma Alanı ve Veri Toplama Teknikleri	3
1.4. Düzen	4
1.5. Tanımlar	5
1.6. Kaynaklar	5
I. BÖLÜM DİPNOTLARI	7

II. BÖLÜM: ANSİKLOPEDİLERİN TANIMI, AMACI, GELİŞİMİ VE TÜRLERİ

2.1. Ansiklopedilerin Tanımı	9
2.2. Ansiklopedilerin Amacı ve Önemi	10
2.3. Ansiklopedilerin Tarihsel Gelişimi	11
2.4. Ansiklopedilerin Türleri	14
II. BÖLÜMÜN DİPNOTLARI	17

III. BÖLÜM: TÜRKİYE'DE ANSİKLOPEDİK YAYINLAR

3.1. Türkiye'de Yayıncılık	19
3.2. Türkiye'de Ansiklopedik Yayınlar	22
3.2.1. Başlangıçtan Cumhuriyet Dönemine Kadar Türkiye'de Ansik- lopedik Yayınlar	23

3.2.2. Cumhuriyet'ten Sonra Türkiye'de Ansiklopedik Yayınlar ..	27
III. BÖLÜMÜN DİPNOTLARI	32
IV. BÖLÜM: ANSİKLOPEDİLERİN DEĞERLENDİRİLMESİNDE GÖZÖNÜNE ALINACAK UNSURLAR VE 1980 SONRASI TÜRKİYE'DE YAYINLANAN ANSİKLOPEDİLER	
4.1. Ansiklopedilerin Değerlendirilmesinde Gözönüne Alınacak Unsurlar	34
4.1.1. Otorite	35
4.1.2. Doğruluk, Yansızlık ve Güncellik	36
4.1.3. Amaç ve Kapsam	36
4.1.4. Düzenleme	37
4.1.5. Düzey	37
4.1.6. Fiziksel Özellikler	38
4.1.7. Bibliyografya	38
4.2. Türkiye'de 1980-1989 Yılları Arasında Yayınlanan Ansiklopedik Yayınlar	39
IV. BÖLÜMÜN DİPNOTLARI	52
V. BÖLÜM: SONUÇ VE ÖNERİLER	54
KAYNAKÇA	60
EKLER	
EK I. 1980 Sonrası Türkiye'de Yayınlanan Ansiklopedilerin Değerlendirilmesi	65
EK.II.Yayınevlerine Gönderilen Mektup Örneği	132

TABLOLARIN LİSTESİ

	<u>Sayfa No</u>
TABLO 1. Ansiklopedilerin Yıllara ve Hazırlanışlarına Göre Dağılımı.....	40
TABLO 2. Ansiklopedilerin Yayınevlerine Göre Dağılımı....	41
TABLO 3. Genel ve Özel Konu Ansiklopedilerinin Sayısal Dağılımı.....	43
TABLO 4. Genel Kültür Ansiklopedilerinin Hazırlanışlarına Göre Dağılımı.....	44
TABLO 5. Özel Konu Ansiklopedilerinin Hazırlanışlarına Göre Dağılımı.....	44
TABLO 6. Özel Konu Ansiklopedilerinin Konularına Göre Dağılımı.....	45
TABLO 7. Ev ve Aile Ansiklopedilerinin Hazırlanışlarına Göre Dağılımı.....	46
TABLO 8. Okul Ansiklopedilerinin Hazırlanışlarına Göre Dağılımı.....	47
TABLO 9. Makalelerin İmzalı veya İmzasız, Bibliyografya- ların Olup, Olmayışına Göre Ansiklopedilerin Dağılımı.....	47
TABLO 10. Dizini, İçindekiler Tablosu, Kısaltmalar Liste- si, Göndermeleri Olan ve Olmayan Ansiklopedile- rin Dağılımı.....	48

	<u>Sayfa No</u>
TABLO 11. Düzenlenişlerine Göre Ansiklopedilerin Dağılımı.....	49
TABLO 12. Fiziksel Özelliklerine Göre Ansiklope- dilerin Dağılımı.....	50

ÖNSÖZ

Ansiklopediler, çok eski çağlardan beri geniş bilgileri bir düzen içinde ve aslına uygun olarak toplayarak okuyucularına iletmektedir. Geniş kadrolar ve büyük yatırımlar gerektiren bu yapıtlar kütüphaneler için vazgeçilmez başvuru kaynaklarıdır.

Ansiklopedi tarihçesinin 10. yüzyıla dayandığı ülkemizde, ansiklopedilerin gelişimi yirmi yıl öncesine kadar sonderece ağır olmuştur. Son yıllarda, özellikle 1980 - 1989 yılları arasında ülkemizde ansiklopedik yayınların sayısında büyük artışlar gözlenmektedir. Her geçen gün yeni bir ansiklopedinin piyasaya sürülmesi ve bu yayınların nitelikleri hakkında bilgi verecek kaynakların olmayışı, kullanıcıları ve kütüphanecileri seçim zorluğuyla veya yanlış seçimlerle karşı karşıya bırakmaktadır.

Bu nedenle araştırmamızda, Türk ansiklopediciliği altında özellikle 1980 - 1989 yıllarında yayınlanan ansiklopediler ve değerlendirilmeleri esas alınmıştır.

Çalışma sırasında yardım ve desteğini esirgemeyen değerli hocam Sayın Prof. Dr. Nilüfer Tuncer' e teşekkür borçluyum. Ayrıca, ansiklopedilere erişmemde bana büyük kolaylıklar gösteren Adnan Ötüken İl Halk Kütüphanesi çalışanlarına, verileri toplamamda yardımcı olan arkadaşlarıma, ilgi ve desteği için eşim Kamil Uçak' a gönülden teşekkür ederim.

I. BÖLÜM : GİRİŞ

I.1 KONUNUN ÖNEMİ

Son yıllarda kitaba duyulan ilginin yerini toplu bilgi vermeyi amaçlayan ansiklopedilere bıraktığı, okuyucunun düşünce ve evreninde başka bir ortamın doğduğu görülmektedir.¹ Özellikle 1980 yılından sonra ülkemizde hızla sayıları artan ansiklopediler yüksek tirajlarla satılmışlardır. Ülkemizde bu alanda duyulan büyük gereksinimin nedenleri eğitimsel ve toplumsal açılardan ele alınıp incelenebilir. Çok sayıda piyasaya sürülen bu kaynaklar genelde fasiküller halinde yayınlanmaktadır. Okuyucu uzun süre alıcı olarak bağlanmaktadır. Ansiklopedi ilgisinin yayılmasında çıkara, yani kazanca dayanan bir etki söz konusudur. Tüm bunlara karşın kullanıcıları bu yayınlar hakkında bilgilendirecek, bir ansiklopedinin değerlendirilmesinde ve seçilmesinde önemli ölçütleri verecek yayınlar ülkemizde yoktur. Kütüphaneler, seçim yaparken başvurabilecekleri müracaat kaynaklarını tanıtan yerli bibliyografyalardan yoksundurlar. Ayrıca ansiklopediler üzerinde bir denetim de söz konusu değildir.

Ansiklopediler yorucu ve uzun çalışmaları gerektiren pahalı yatırımlardır. Kullanıcılar bu yayınları her türlü bilgiyi kapsayan yansız ve güvenilir kaynaklar olarak kabul ederler. Ansiklopedi hazırlayanların araştırma yapmadan, daha önceden yayınlanan ansiklope-

Mevcut durumlar, koşullar ve 6zelliklerin aynen ortaya konmaya 7alışıldığı betimleme araştırmalarında, mevcut olayların daha 6nceki olay ve koşullarla ilişkileri dikkate alınarak, durumlar arasındaki etkileşim a7ıklanmaya 7alışılır.³

I.3.1 7ALIşMA ALANI VE VERİ TOPLAMA TEKNİKLERİ

7alışma alanı coğrafik olarak T6rkiye ve d6nem olarak 1980-1989 yılları arasında yayınlanan ansiklopedilerle sınırlandırılmıştır. Sınırlandırılan bu yıllar arasındaki ansiklopedilere ulaşabilmek i7in T6rkiye Bibliyografyası taranmış, fakat 7ok az sayıda ansiklopedi k6nyesine erişilebilmiştir. 1980 sonrası yayımlanan t6m ansiklopedilere erişebilmek i7in Adnan 6t6ken İl Halk K6t6phanesi' nin son on yılını kapsayan demirbaş defterleri iki ay s6reyle taranmış ve bir liste elde edilmiştir. Bu listenin de t6m ansiklopedileri kapsamadığı anlaşılınca ansiklopedi yayıncısı on yayınevine bir mektupla başvurularak yayınlarının bir listesi istenmiştir.⁴ Başvurumuza d6rt yayınevinden yanıt gelmiştir. Ankara' da bulunan yayınevleri temsilcilikleri ile g6r6şme yoluyla sağlanan bilgiler ve Gelişim Yayınlarının "T6rkiye' de Dergiler Ansiklopediler (1849-1984)" adlı kaynağıyla 6nceden hazırlanan liste genişletilmiştir.⁵

140 kaynaktan oluşan bu listeden, hi7bir a7ıdan ansiklopedi 6zelliği g6stermeyen, 6niteleri a7ıklayıcı kitaplar, seks ansiklopedileri, biyografik ansiklopediler ve dergi niteliği taşıyanlar ayıklanmıştır. Ayrıca gazetelerin kupon karşılığı okurlarına dağıttığı "ansiklopedi" adını taşıyan kitaplar da 7alışma alanının dışında tutulmuştur.

Değerlendirmeye 70 ansiklopedi alınmış, bu yıllar içinde yayınına başlanan ve halen yayını devam eden 4 ansiklopedi değerlendirilmeden kısa bir bilgiyle metin içinde duyurulmuştur.

Araştırma yöntemine uygun olarak gözlem tekniğinden yararlanılmıştır. Gözlem, kendiliğinden oluşan, ya da bilinçli olarak hazırlanan olayları belirledikleri sırada sistematik ve amaçlı bir biçimde incelemektir.⁶ Değerlendirmeye alınan 70 ansiklopedi daha önceden saptanan ölçütler doğrultusunda incelenmiştir.

I.4 DÜZEN

Araştırma raporunun metni beş bölüm altında toplanmıştır.

I.Bölüm; giriş bölümüdür. Bu bölümde konunun önemi, araştırmanın amacı ve hipotez, araştırma yöntemi, çalışma alanı ve veri toplama teknikleri, araştırma raporunun düzeni, tanımlar ve kaynaklar açıklanmıştır. Araştırma raporuna ait Türkçe ve İngilizce özetler I. bölümden önce yer almaktadır.

II.Bölüm; ansiklopedinin tanımı, amacı ve önemi, ansiklopedilerin tarihsel gelişimi ve ansiklopedi türlerine ayrılmıştır.

III.Bölümde; ilk olarak Türkiye' de yayıncılık ele alınmış, daha sonra Türkiye' deki ansiklopedik yayınların başlangıç dönemi, Cumhuriyet ve sonrası dönemlerdeki gelişimi incelenmiştir.

IV.Bölümde; ansiklopedilerin değerlendirilmesinde kullanılan ölçütler açıklanarak, 1980-1989 yılları arasında yayınlanan ansiklopedilerin genel değerlendirilmesi yapılmıştır.

V.Bölüm; sonuç ve önerilere ayrılmıştır.

İncelenen 70 ansiklopedi ve yayınevlerine gönderilen mektup örneği ek kısmında yer almaktadır. Dipnotlar bölüm sonlarında verilmiştir.

I.5 TANIMLAR

Özgün: Metin içinde telif anlamında kullanılmıştır.

Tekrarbasım: Yeniden basım.⁷

I.6 KAYNAKLAR

Çalışmamıza, konumuzla ilgili verileri toplayabilmek için yayın taraması yapılarak başlanmıştır. Tarama için yararlanılan kaynaklar ve taranan yıllar şöyle sıralanabilir.

- Türkiye Bibliyografyası (1928 - 1988)⁸
- Türkiye Makaleler Bibliyografyası (1952 - 1988)⁹
- Library and Information Science Abstracts (1970 - 1988)¹⁰
- Library Literature (1936 - 1988)¹¹
- Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni (1955 - 1986)¹²
- Türk Kütüphaneciliği (1987 - 1988)¹³

Bu kaynaklardan tarama yapılırken, ansiklopedi genel başlığı altında, tarihçe, değerlendirme ve hazırlanış gibi anahtar sözcükler esas alınmıştır.

Ayrıca " Encyclopedia Buying Guide " ¹⁴, " Introduction to Reference Work " ¹⁵, " Türkiye' de Dergiler Ansiklopediler " ¹⁶ adlı kaynaklardan sıkça yararlanılmıştır. Gazetelerde bu konuda çıkan yazılar dikkate alınmıştır. Değerlendirme kriterini hazırlamada "Guide to Reference Books" ¹⁷ adlı kaynak ve " R.Q. " ¹⁸ adlı periyodikten yararlanılmıştır.

Araştırma raporunun yazımında Turabian' ın " A Manual for Writers of Term Papers, Theses, and Dissertations " ¹⁹ ve Karasar' ın " Araştırmalarda Rapor Hazırlama " ²⁰ adlı eserlerinden yararlanılmıştır. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü' nün Yüksek Lisans ve Doktora - Sanatta Yeterlik Tezleri Yazım ve Basım Yönergesi' ²¹nde belirtilen esaslar yazım sırasında dikkate alınmıştır.

I. BÖLÜMÜN DİPNOTLARI

- 1- İsmet Zeki Eyüboğlu. Okuma İlgisinde Yön Değişmesi. Milliyet Sanat 4. 1983. 62.
- 2- Yusuf Çotuksöken. Ansiklopedicilikte Yeni Dönem. Türkiye' de Dergiler Ansiklopediler (1849-1984) İstanbul, Gelişim Yayınları, 1984. 235.
- 3- Saim Kaptan. Bilimsel Araştırma Teknikleri ve İstatistik Yöntemleri. Ankara, 1982. 63.
- 4- Yayınnevlerine gönderilen mektup örneği Ek. 2 dedir.
- 5- Türkiye' de Dergiler Ansiklopediler (1849-1984). İstanbul, Gelişim Yayınları, 1984.
- 6- Mustafa Sencer - Yakut Irmak. Toplum Bilimlerinde Yöntem. Say Yayınları, 1984. 65.
- 7- Pars Tuğlacı. Okyanus Ansiklopedik Sözlük. İstanbul, Cem Yayınevi, 1983.
- 8- Türkiye Bibliyografyası. Ankara, Milli Kütüphane, 1935-
- 9- Türkiye Makaleler Bibliyografyası. Ankara Milli Kütüphane, 1952-
- 10- Library and Information Science Abstracts. London, Library Association, 1969-
- 11- Library Literature. New York, H.W.Wilson Co. 1936-
- 12- Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni. Ankara, Türk Kütüphaneciler Derneği, 1952-1986 (y.a. Türk Kütüphaneciliği).
- 13- Türk Kütüphaneciliği. Ankara, Türk Kütüphaneciler Derneği, 1987-
- 14- Kenneth F. Kister. Encyclopedia Buying Guide. New York, R.R.Bowker Co. 1976.

- 15- William A.Katz. Introduction to Reference Work. Vol.1. New York
Mc Graw Hill, 1969.
- 16- Türkiye' de Dergiler Ansiklopediler. İstanbul, Gelişim Yayınla-
rı, 1984.
- 17- Constance M.Winchell. Guide to Reference Books. 8. ed. Chicago
ALA, 1967.
- 18- R.Q. Chicago, ALA, 1960-
- 19- Kate L.Turabian. A Manual for Writers of Term Papers, Theses
and Dissertations. 4.ed. Chicago, University of Chicago Press
1973.
- 20- Niyazi Karasar. Araştırmalarda Rapor Hazırlama. Ankara, Taş Ki-
tapçılık, 1984.
- 21- Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans
ve Doktora-Sanatta Yeterlik Tezleri Yazım ve Basım Yönergesi
(Enstitü Kurulunun 13.2.1989 gün ve 1 sayılı oturumunda ka-
bul edilmiştir. Metin teksirdir).

II. BÖLÜM

ANSİKLOPEDİNİN TANIMI, AMACI, GELİŞİMİ ve TÜRLERİ

2.1 ANSİKLOPEDİNİN TANIMI

Aslı Yunanca olan " En-Kyklios-Paideia ", Türkçe çevirisi "Daire-Çevre ve Öğretim" sözcüklerinden oluşan ansiklopedi teriminin Türkçe tam karşılığı henüz bulunamamıştır.¹

16. yüzyıla gelinceye kadar, hiçbir eserde ansiklopedi sözcüğü kullanılmamıştır. Bu sözcüğü ilk defa 1538' de yazdığı Latince - İngilizce sözlükte kullanan, anlam ve kaynağını açıklayan İngiliz diplomat ve bilgini Sir Thomas Elyot (1490-1546) olmuştur.²

Türkçeye Fransızcadan geçen ansiklopedi sözcüğü, 1532 yılında Rabelais tarafından Fransızcaya kazandırılmıştır.³ O zamanki anlamıyla bu sözcük " enkykliospaideia " deyimine Plutarkhos' un verdiği " bütün insan bilgilerini kapsayan eğitim " anlamını taşıyordu.⁴

Rönesans bilginleri " Enkykliospaideia " yı " insan bilgilerinin tümü " anlamında yorumladılar. Bu belirsiz yorum ansiklopedi sözcüğünün ve amacının yanlış anlaşılmasına neden oldu. Bu dönemlerde ansiklopedi, bütün alanlardaki bilgileri kapsayacak bir güç olarak düşünüldü. Bu amaçla birkaç çalışma da gerçekleştirildi. Örneğin Çinliler 1403-1425 yılları arasında 11995 ciltlik, ve arkasından Almanlar 1818-1889 yılları arasında 167 ciltlik çalışmalara girişmişlerdir.⁵

Kuşkusuz "Enkykliospaideia", yani ansiklopedi sözcüğü herşeyi içine alan bilgilik olarak değil, genel eğitim için başvuru kaynağı anlamında ortaya atılmıştır.⁶

Günümüzde ansiklopediler, konuları ayrıntılı biçimde, yalın ve kolay anlaşılır bir dilde okuyucuya ileten bilgilikler durumundadır.⁷

Ansiklopedi tanımlarından örnekler verecek olursak, yapılan tanımların birbirinden pek de farklı olmadıklarını görebiliriz. Ansiklopedi; " Bilginin tüm dallarından toplanmış özetleri vermeyi amaçlayan bir çalışma adıdır." ⁸ "Bütün bilimlerin ya da bir bilim dalının verilerini dizgesel veya abecesel olarak gösteren yapıttır. " ⁹ "Belirli bir bilim dalının veya bilgi serisinin bütün bölümlerini kapsayan eserdir."¹⁰

Modern ansiklopediler, geniş bilgileri bir düzen içinde, doğru, yansız, olayları aslına uygun olarak toplayarak çekici bir kapak içinde okuyucuya sunma durumundadırlar.¹¹

2.2 ANSİKLOPEDİLERİN AMACI VE ÖNEMİ

Diderot' un deyişiyle ansiklopedilerin amacı, tüm dünya üzerine dağılmış bilgileri toplamak ve daha sonraki kuşaklara iletmektir.¹² Herhangi bir modern ansiklopedinin esas amacı yararlı ve anlamlı görüşlerin, düşüncelerin, çok geniş hacmi olan uluslararası bilgilerin toparlanıp organize edilmesi, özetlenmesi ve bunların herkesce kolay anlaşılabilir hale getirilerek sunulmasıdır.

Özellikle bilginin inanılmaz boyutlarda arttığı günümüzde böyle önemli bir yapıtın ele alınması büyük boyutlarda zaman, para ve insan hünerini gerektirir. Buna bağlı olarak hiçbir yayıncılık çalışmasının ansiklopedilerin hazırlanmasında olduğu kadar dikkat isteyen bir çalışma olmadığını söylemek abartı olmaz.¹³

İnsanlar kendileri ve çevreleri hakkında bilgi sahibi olmaya başladıktan sonra bunları yazarak kendilerinden sonra gelecek kuşaklara bırakmayı, aynı zamanda başkalarına da öğretmeyi düşündüler. Böylece binlerce kitap yazıldı. Bilgiler bu kitaplara dağıldı, bir konu hakkında kısa bir bilgi almak isteyenler, bu bilgileri birden çok kaynakta arama gücülüğüyle karşılaştılar.

Bugün ansiklopediler vazgeçilmez başvuru kaynaklarıdır. Aranılan konularda kısa ve özlü bilgi verirler. Bir ansiklopedi " Kim ? , Nerede ? , Neden ? , Nasıl ? , Ne zaman ? " gibi temel sorulara cevap verir.

Ansiklopedilerin amacı okuyucuya ve onun çalışma alanına göre de değişir. Ayrıca makale sonlarında verilen bibliyografyalarla, ansiklopediler okuyucuyu konuyla ilgili diğer kaynaklara yönleltebilir.

Özellikle değişen eğitim ve öğretim metotları, öğrencileri daha çok araştırmaya itmektedir. Bu da ansiklopedilere yeni bir önem kazandırmaktadır. Ansiklopediler kendi alanları dışında araştırma yapan uzmanlar için de önemlidir. Değişen dünya, çağdaş gelişmeler, bilimsel yenilikler açısından yüzeysel bilgileri bu kaynaklardan edinmek olasıdır.

2.3 ANSİKLOPEDİLERİN TARİHSEL GELİŞİMİ

Ansiklopedilerin tarihi Milâd' tan önceki yıllara kadar uzanmaktadır. Batıda ilk ansiklopedik eser Eflâtun' un (M.Ö. 427? - 347) öğrencisi Yunan Filozofu Speusip-pus (M.Ö. 408-338) tarafından M.Ö. 370 yılında derleme şeklinde hazırlanmıştır. Eserin adı "Similitudes" dir.

Tabiat tarihi, matematik, felsefe konularını içerir.¹⁴

Eski Yunan bilgini Aristoteles (M.Ö. 384-322), devrinin bütün bilgilerini birkaç kitap halinde toplamış ve kendi yorumunu da katmıştır.¹⁵

Romalılarda ilk ansiklopedi, devlet adamı hatip Cato Marcus Porcius (M.Ö. 234-149) tarafından " Praecepta ad Fillium " adıyla M.Ö. 183 tarihinde yayınlanmıştır. Daha sonra kaybolan bu eserin, tarım, tıp, retorik, hukuk ve askerlik konularını kapsadığı sanılmaktadır.

İlk resimli ansiklopedi Julius Caesar (M.Ö. 101 - 44) döneminde kütüphane yöneticisi olan Romalı bilgin Varro Marcus Terentius (M.Ö. 116 - 27) tarafından M.Ö. 50 yılında yazılmıştır. " Diciplinarum Libri IX " adındaki bu eser, gramer, mantık, geometri, tıp, mimarlık, aritmetik, astronomi ve müzik konularındaki bilgileri oldukça iyi bir düzende vermektedir.

Batıdaki önemli ansiklopedik eserlerden biri de Romalı tabiat bilgini, asker ve devlet adamı Pliny the Elder (Gaius Plinis Secundus M.S. 23 - 79) tarafından yazılan ve 37 kitaptan oluşan " Historia Naturalis " (Natural History : Tabii Bilimlerin Tarihçesi)¹⁶ dir. Tabii bilimler ve insan konusunu işleyen bu eser pek çok kaynak tarafından Batıda gerçek anlamda ilk ansiklopedi olarak gösterilmektedir. 1927' de önde gelen bilim tarihçileri Pliny' nin koşullarını da göz önüne alarak Orta Çağın en etkili ve en önemli çalışmasını gerçekleştirdiğine karar verdiler.¹⁶ I. yüzyılın sonlarında oluşturulan bu çok ciltli eser, 37 cildin içindekilerini veren çok değerli sistematik bir tabloya da sahiptir. Temel bilgilerin derlenişini ve

birbirleriyle ilintili, mantıksal bir düzen içinde sunulduğu dikkate değerdir.¹⁷

Hristiyan azizlerden Sevilla'lı bilgin rahip Isidorus Hispalensis (560?-636)'in yazdığı "Originum Seu Stymologiarum Libri XX" adlı kaynak geniş kapsamlı bir ansiklopedidir. Sanat, tıp, hukuk, tarih, ilâhiyat, antropoloji, zooloji, kozmoğrafya, psikoloji, mimarlık ve tarım konularını kapsar.¹⁸

Bu çalışmaları 9. yüzyılda Konstanz Piskoposu Salomon'un "Dictionarium Universale" adlı eseri izledi. Bu anlayışla hazırlanan eserler Orta Çağ boyunca devam etti. Orta Çağ döneminde din adamlarının hazırladığı ve o zamanın değişmez kilise doktrinlerine göre bilgilerin yorumlandığı ansiklopedileri görüyoruz. Daha sonra Francis Bacon "Novum Organum" adlı eseriyle insan bilgilerinin yöntemli bir şekilde sınıflandırılmasında gerekli temeli atmıştır.¹⁹

Sanayileşmeyle birlikte dünyevi ilgiler ön plana çıktı. Ansiklopediler bu dönemde sadece Avrupa'nın her yerinden fıskıran yeni sosyal ve teknik bilgileri toplayan bir araç olarak kalmadı, aynı zamanda geleneklere karşı gelen ve yaygın olmayan siyasî görüşleri de ilettiler. Buna önemli bir örnek, Pierre Bayle'nin "Dictionnaire Historique et Critique" (1697) adlı eseridir.²⁰

Yine 18. yüzyılda bugünkü anlamına yakın bir ansiklopedi çalışmasıyla Fransız filozof Denis Diderot'u görüyoruz. Denis Diderot, "Encyclopedie" adlı eseriyle (1751 - 1772) ansiklopedi tarihinde önemli bir yer tutar. Diderot'un editörlüğünü yaptığı bu eser, fen bilimleri ve güzel sanatlara olduğu kadar endüstriyel sanatlara da yer vermektedir. Ayrıca "Encyclopedie" toplumbilimcilerin, özellikle de Voltaire, Rousseau, Turgot ve Quesnay gi-

bi sivrilmiş düşünürlerin ürünü olması açısından da önemlidir. Oysa ki bundan önceki çalışmalar tek bir şahsa ait çalışmalardır.²¹

Diderot' un bu çalışmasından etkilenen 28 yaşında bir matbaacı olan William Smellie 1768 yılında, bugün bile çok ünlü olan " Encyclopedia Britannica " nın çalışmalarını başlattı. Eser 1771 yılında tamamlandı. İlk yayınında monograf olan eser, bugün ülkemizde " Ana Britannica " ve " Temel Britannica " adları altında çok ciltli ve çeviri olarak yayınlanmaktadır.

19. yüzyılda ansiklopediler, genelde demokratik fikirlere, halk eğitim hareketlerine, daha fazla insan tarafından daha kolay anlaşılabilen bilgilere, okul çağındaki çocuklara seslenmeye önem verdiler. Bu dönemin en önemli ansiklopedilerinden biri Almanların ulusal ansiklopedisi olan " Brockhaus " dur. Konversations-Lexikon' un devamı sayılabilir (1796-1811). Bilgiler kısa ve güncel makalelerden oluşmaktaydı. Brockhaus' un kısa sürede kazandığı başarı diğer ulusal ansiklopedilere de öncülük etmiş oldu. Hemen ardından " Encyclopedia Americana " ilk edisyonunu gerçekleştirdi (1829). Karmaşık konuların sadeleştirilmesi, özel girişlerin kullanılması Brockhaus' un mirasıdır.²² Yine 19. yüzyılda Fransa' da Pierre Larousse' un " Dictionnaire Universal du XIX' e Siecle " i 15 cilt halinde yayınlandı. (1866 - 1876).

2.4 ANSİKLOPEDİ TÜRLERİ

Ansiklopedi, genel olarak her konuda bilgi veren eser olarak anlatılmışsa da, bilim ve tekniğin gelişmesi, sanat anlayışının ve et-

kinliklerinin genişleyip yayılması, zamanla belli konuları kapsayan ve o konularda ayrıntılı bilgi veren ansiklopedilerin doğmasına neden olmuştur.²³

Genel ve özel ansiklopediler birbirlerinden bilgi alanları açısından ayrılırlar. Özel ansiklopediler belli bir konu veya grupta sınırlandırılırlar. Konulara göre ayrılan makaleler, alfabetik veya sistematik bir düzen içinde verilirler.²⁴ Bilim, teknik ansiklopedileri, müzik, sanat ansiklopedileri, tarih, edebiyat ansiklopedileri, özel veya konu ansiklopedilerine örnek olarak gösterilebilirler.

Ansiklopediler konuları açısından olduğu gibi düzenleri açısından da farklılıklar gösterebilir. Genellikle konu adlarına göre alfabetik düzende hazırlanan ansiklopediler olduğu gibi, konuların sistematik sıralanmasını esas alan ansiklopediler de vardır. Bunların büyük bir bölümünü, uzmanlık ansiklopedileri oluşturmaktadır. Kimi tarih ansiklopedileri ise kronolojik düzendedir.²⁵

Ansiklopedilerin ilk çıkış yıllarında olduğu gibi tek yazarlı ansiklopediler de vardır. Bu eserler yazarın görüş ve yorumunu yansıtır. Zamanla çalışma yöntemi değişmiş, konu içerikleri genişledikçe kollektif çalışma zorunluğu ortaya çıkmıştır. Günümüzde ansiklopedi çalışmaları, her konunun uzmanından oluşan çok geniş kadrolarla oluşturulmaktadır. Kapsamlı bir ansiklopedinin hazırlanıp, yayınlanması uzun, yorucu ve özenli bir çalışma gerektirmektedir.

Ayrıca, ansiklopediler hitap ettikleri gruplara göre de birbirlerinden ayrılırlar: Çocuk ansiklopedileri, gençlik ansiklopedileri, yetişkin ansiklopedileri gibi. Bu ansiklopedilerin hepsi konuların ele alınışı, incelenişi, makalelerde kullanılan dil, resimleme ve

kapsam açısından birbirinden farklı özellikler gösterirler.

Ansiklopedileri ulusal ve çeviri ansiklopediler olarak da sınıflandırmamız mümkündür.

II. BÖLÜMÜN DİPNOTLARI

- 1- Mahmut Gündüz. islâmda ilk Ansiklopediler. Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni. 25 (1), 1976. 8.
- 2- Mahmut Gündüz, 8.
- 3- Ansiklopedi. Meydan Larousse Büyük Lûgat ve Ansiklopedi. İstanbul, Meydan Yayıncılık, 1973. 1c. 553.
- 4- Meydan Larousse, 553.
- 5- Willam Katz. Introduction to Reference Work. Vol. 1 Basic Information Sources. New York, Mc Graw Hill, 1969. 131.
- 6- William Katz, 131.
- 7- Ansiklopedi. Başkent Yayınları Büyük Kültür Ansiklopedisi. Ankara, Başkent Yayınevi, 1984. 2c. 462.
- 8- Encyclopedia. The Encyclopedia Americana. International Edition. New York, Americana Corporation, 1974. Vol 8. 330.
- 9- Kemâl Demiray. Temel Türkçe Sözlük. 2.bs. İstanbul, İnkilap Kitabevi, 1980. 50.
- 10- Meydan Larousse, 555.
- 11- The Encyclopedia Americana, 332.
- 12- The Encyclopedia Americana, 332.
- 13- Kenneth F. Kister. Encyclopedia Buying Guide. New York, R.R. Bowker 1976. 2.
- 14- Mahmut Gündüz, 9.
- 15- Meydan Larousse, 555.

- 16- Sidney Jackson. Towards a History of the Encyclopedia From Amene-
mope of Egypt to the Collapse of Greek in Rome. Journal of
Library History. Fall, 1977. 352.
- 17- Sidney Jackson. Towards a History of Encyclopedia, From Jerome
to Isodor. Int. Lib. Rew.13, 1981. 3.
- 18- Mahmut Gündüz, 9
- 19- Mahmut Gündüz, 10
- 20- KennethF.Kister, 3.
- 21- William Katz, 132.
- 22- KennethF. Kister, 3.
- 23- The Encyclopedia Americana, 332.
- 24- Başkent Büyük Kültür Ansiklopedisi, 463.
- 25- Başkent Büyük Kültür Ansiklopedisi, 463.
- 26- Ansiklopedilerin tarihi konusunda daha geniş bilgi edinebilmek
için Robert Colinson. Encyclopedias: Their History Throughout
the Ages. New York, Hafner Pub. Co., 1966. adlı kaynaktan yarar-
lanılabilir.

III. BÖLÜM

TÜRKİYE' DE ANSİKLOPEDİK YAYINLAR

3.1 TÜRKİYE' DE YAYINCILIK

Türkiye' de ilk eser, Avrupa' daki ilk basılı kitaptan 273 yıl sonra 1729' da basılmıştır. Türkiye' de basımevinin kuruluşunun neden çok geciktiği konusunda, dinî taasubu ve sadece İstanbul' da 90000 hattatın varlığını gösteren iki görüş vardır.¹ 1726 yılında ilk Türk basımevinin kurulmasına izin veren fermanla 1729 yılında ilk basılan eser olarak Vankulu Lugât' ı satışa sunulmuştur. İbrahim Müteferrika' nın çabaları, Said Efendi' nin yardımı ve III. Ahmed' in koruyuculuğu altında ilk basımevi geliştirilmiştir. Buna rağmen basımevlerince 1729-1830 yılları arasında ancak 180 kadar eser basılabilmektedir. 1830 yılından 1876 yılına kadar olan süre içinde basılan eser sayısı 3066 yı geçmemiştir.²

1875-1923 yılları arasında Osmanlı İmparatorluğu' nda basılan kitap sayısı 17650 olarak tahmin edilmektedir. Bütün Osmanlı İmparatorluğu tarihinde yayınlanabilen kitap sayısı 20550 kadardır. Başlangıç olarak Müteferrika' nın ilk kitabı çıkardığı 1729 tarihi alınırsa, yılda ortalama 106 kitap yayınlandığı anlaşılmaktadır ki şüphesiz bu çok düşük bir sayıdır.³

Cumhuriyet dönemi, her alana olduğu gibi yayıncılık alanına da yeni boyutlar getirmiştir. 1923 yılından, Latin alfabesinin kabulü olan 1928 yılına kadar eski yazıyla yaklaşık olarak 5000 kitap basılmıştır. Bunların çoğu devlet yayınıdır. 1928 yılında yeni harflerin

kabulü matbaacıları bir süre sıkıntıya sokmuşsa da, devlet eliyle sağlanan desteklerle bu bunalım aşılmıştır. Başta ders kitapları ve çeşitli kültürel eserler olmak üzere basımı sağlanan pek çok kitap, bu dönemin yayın alanındaki ciddî ürünleridir. Türk Dil ve Türk Tarih Kurumları' nın kurulmasıyla dil ve tarih konulu yayınların hazırlanması, Halkevleri' nin yurdun her köşesinde kitap basımına girişmesi ve 450 bilimsel eserin Türkçeye kazandırılması, dönemin yayıncılık açısından önemli özellikleridir.⁴

1934 yılında Basma Yazı ve Resimleri Derleme Müdürlüğü' nün kurulmasıyla, basımevleri bastıkları her kitaptan beş adedini bu Müdürlüğe vermeye başladılar. Türkiye Bibliyografyası, Derleme Müdürlüğü' nce hazırlanıp çıkarılmaya başlandı.

1930' larda Ankara Caddesi' nde (Babıâli) üç önemli ansiklopedi girişimi görüldü: Hayat Ansiklopedisi, Meşhur Adamlar Ansiklopedisi ve Çocuk Ansiklopedisi. 1936 yılında ilk kağıt ve karton fabrikası İzmit' te açıldı.

1939' da, yayıncılar, yazarlar ve bakanlık ilgililerinin bir araya gelip kararlar aldığı I. Neşriyat Kongresi, zamanın Milli Eğitim Bakanı Hasan Âli Yücel başkanlığında toplandı. İslam ve Türk Ansiklopedileri' nin yayınlanmaları bu döneme rastlar. Yine Milli Eğitim Bakanlığı' nın öncülüğünde ilk kitap sergisi açıldı. Ardından yayınevlerinin ortaklaşa olarak hazırladıkları bir katalog yayınlandı.⁵

1945' te Türk Editörleri Derneği kuruldu. 1951 yılında Fikir ve Sanat Eserleri Yasası' nın yürürlüğe girmesiyle Türkiye dünyaya telif hakları anlaşmasına katıldı. 1952 de Türkiye Makaleler Bibliyografyası yayımlanmağa başladı.

1960 ve sonrası yıllarda yayın hayatında endüstrileşme dönemi başladı. Bu arada büyük bankalar ve gazeteler kitap basma ve dağıtım işiyle ilgilendiler. Diğer şehirlerde yayıncılığın gelişmesiyle, İstanbul, yayıncılığın tek merkezi olma durumundan çıktı. 60' lı yıllarda özel girişim yayıncılığı ansiklopedilere önem verdi. Arkın ve Doğan Kardeş Yayınevleri yayınladıkları ansiklopedilerle başarılı oldular. Ünlü Fransız Larousse ansiklopedisi, Türkiye ile ilgili maddelerin eklenmesiyle 12 cilt halinde ve " Meydan Larousse " adıyla yayımlandı. Büyük hacımlı böyle bir ansiklopedinin kısa sürede yayınlanıp tamamlanması, yayıncılık tarihimizde önemli bir olay olarak nitelendirilir.

1968' de özgün bir ansiklopedi denemesi olarak Reşat Ekrem Koçu'nun " İstanbul Ansiklopedisi " görüldü. Eser 10.ciltte kaldı, tamamlanamadı.

1972 Dünya Kitap Yılı' nda ülkemizde 6913 kitap yayımlandı. Bu sayı 1973 yılında rekor düzeyine ulaşarak 7479' a ulaştı. " Gelişim Genel Kültür Ansiklopedisi " bu yıllarda hazırlandı. Dönemin sonunda Kaynak Kitaplar Yayınevi 4 ciltlik " Türkiye Ansiklopedisi " ni yayınladı.

1974 yılında Türkiye Yazarlar Sendikası' nın ilk genel kurulu toplandı. Bu yayın hayatımızda telif haklarının geliştirilmesi ve kitap yasaklarıyla mücadele açısından önemli bir gelişme oldu. Yine aynı yıllarda Milli Kütüphane, Devlet Yayınları Bibliyografyası' nı yayınlamaya başladı.

1976 - 1980 yıllarında, kağıt fiyatlarının hızla artması, işçilik, posta, malzeme giderlerinin fazlalığı ve dağıtım sorunları ya-

nında dönemin getirdiği çalkantılar, yayın hayatımız için olumsuz etki yaptı.

12 Eylül 1980 sonrası hazırlanan 1982 Anayasası yayıncılığımızla ilgili yeni yasalar getirdi. 1980 sonrasının yayıncılıkla ilgili önemli gelişimi " Kitap Fuarları " dır. 1982' de 35 yayınevinin katıldığı ilk kitap fuarını, 1983' te 76 yayınevinin katıldığı ikincisi izledi. Kitap fuarları her yıl yeni katılımlarla yinelenmektedir.

Bu arada ilk kabul tarihi 5.12.1951 olan " Fikir ve Sanat Eserlerini Koruma Kanunu " 2936 sayılı yasayla 5.11.1983' te yeniden düzenlenerek yürürlüğe girdi.⁶

1980 ve sonrasında görülen bir diğer yenilik de kitap kulüpleridir. Bugün Cumhuriyet Kitap Kulübü 120 yayıneviyle işbirliği içindedir. 40 temsilciliği ile 35 000' in üzerinde okuyucuya hizmet vermektedir.⁷ Bütün bunlara karşın ülkemizde kişi başına yılda 0,4 kitap ve kitap başına 12 000 kişi düşüyor olması üzücüdür.⁸

3.2 TÜRKİYE' DE ANSİKLOPEDİK YAYINLAR

19. yüzyılın sonlarına kadar Türkiye' de bugünkü anlamıyla çağdaş bir ansiklopedi görülmez. Fakat bu o zamana kadar bu tür çalışmaların olmadığı anlamına da gelmez. Türklerde ansiklopedik çalışmalar Farabî (10.y.y.) ve İbn' i Sina' (11. y.y.) ya kadar uzanır.⁹ Farabî " İhsa al - Ulum va' l Tarif bi - Ağraziha " adlı eserinde ilimlerin tasnifini, tanım ve kapsamını açıklamıştır. Bu eser Farabî' nin Latinceye çevrilen 4 eserinden biri olup, Latince "De Scientiis" adını taşır.¹⁰

İbn' i Sina' nın en sistematik ve büyük eseri " Şifa " dır. Bu kitap mantık, tabiat ve metafizik konularında tüm felsefi sistemi içerir.¹¹

Osmanlı Türklerinde de başlangıçtan itibaren tarih, biyografya ve bibliyografyaya ait kitapların yanısıra, şairlere, bilginlere , şeyhlere, devlet adamlarına, sanatla uğraşanlara dair ansiklopedik türde tezkireler, eserler yazılmıştır.

Türkiye' deki ansiklopedik yayınların tarih içinde gelişimini " Başlangıçtan Cumhuriyet Dönemine Kadar Ansiklopedik Yayınlar " ve " Cumhuriyet Sonrası Ansiklopedik Yayınlar " olarak iki başlık altında incelemenin yararlı olacağı kanısındayız.

3.2.1 BAŞLANGIÇTAN CUMHURİYET DÖNEMİNE KADAR TÜRKİYE' DE ANSİKLOPE-

DİK YAYINLAR

10. yüzyılda Farabî ile başlayan ansiklopedi geleneği, Osmanlı döneminde çeşitli bilimlerden söz eden Arapça ve Farsça eserlerle devam etti. Bu dönemde ilk telif ansiklopedik eserler 15. yüzyıldan itibaren görülmeye başlamıştır. Fatih Sultan Mehmet' in ve oğlu II. Bayazıt' ın Hafız-ı Kütüplüğünü yapmış olan Molla Lütfi' (? - 1494) nin yazdığı " El Metalibül - ilâhiye Fi - mevzuat-ul Ulûm " adlı eseri, 100 kadar bilimsel konuyla beraber bu konularda gerekli açıklamaları da veren bir ansiklopedidir.¹²

Daha sonra " Miftah - us saade ve Misbah-us Siyade " adlı Arapça çalışmasıyla Taşköprülü Zade Üsameddin İbn Mustafa İbn Ahmed'

(1495 - 1561) i görüyoruz. Sonra eser, yazarın oğlu Kazasker Kemâleddin Mehmed (1551 -1620) tarafından " Mevzuat-ul Ülûm " adıyla Türkçeye çevrilmiştir. 1500 sayfa olan bu kitap fıkıh, kelâm, felsefe, tıp, kimya, botanik, zooloji, astronomi, matematik ve fizik gibi konuları içermektedir.¹³

Muhammed Emin ibn Sadreddin Şirnavi (? - 1626) Sultan Ahmet için " El-Feva-id-ül Hakaniy " adı altında 54 konu hakkında bilgi veren ansiklopedik bir çalışma hazırlamıştır. Fakat bütün bu çalışmalar arasında en önemli yeri tutan, hazırlanması 20 yıl süren " Keşf-al zünun Al-Asami Va'l fünun " dur. Kâtip Çelebi' (1609 - 1658) nin bu büyük bibliyografyasında 14500 kitap ve risale ile 10000 kadar yazarın adları ve çeşitli açıklamalar yer almıştır. Eser 2 cilt halinde ve Arapça olarak hazırlanmıştır. Kamusta, Kâtip Çelebi, okuduğu, gördüğü bütün eserleri ve yazarları alfabetik bir düzende ve açıklamalarla vermiştir. Bu eser, Alman oryantalist Flügel (Gustav Lebrecht 1802-1870) tarafından, 1835 - 1858 yılları arasında Latinceye çevrilmiştir. Kâtip Çelebi' nin bu ansiklopedisine, sonradan Zeyl (ek) yazan yazarlar olmuştur. Eser 1971 yılında Milli Eğitim Bakanlığı' nca yeniden bastırılmıştır.¹⁴

1870 yılı ansiklopedi yayıncılığımızda önemli bir yıldır. Ali Suavi (1839 - 1878) Paris' te Ulum Gazetesi' nin her sayısınının 16 sayfasını resimli ansiklopedi olarak yayımlamaya girişmiştir. "Kamus-ul Ulumi vel Maarif " adıyla hazırlanan bu ansiklopedinin 10 ciltte biteceği ve bu işin 26 yıl süreceği tasarlanıyordu. Ancak bu girişim 5 fasikül sürebilmiş, Ali Suavi' nin ölümüyle çalışma yarım kalmıştır.¹⁵

Bu arada 1876' dan başlayarak bir Osmanlı vilâyeti olan Beyrut' ta " Butrus el-Bustani Dairetül-Maarif " (Bilgi çevresi:Ansiklopedi) adlı Arapça bir ansiklopedi yayınlanmaya başlamıştır. Eser 1900 yılında ve 11. ciltte yarım kalmıştır.¹⁶

Türkçe ikinci yayın, Yağlıkçızâde Ahmet Rifat' ın " Luga't-ı Tarihiyye ve Coğrafiyye " adlı çalışmasıdır. Toplam 2129 sayfa ve 7 ciltten oluşan eser, 1882 - 1883 yılları arasında yayınlanmıştır. Tamamlanmış ilk yayın olması bakımından da önem taşıyan eser, fizik, kimya, botanik gibi konulara da yer vermiştir. Bu bakımdan adı ile içeriği arasındaki farklılık dikkat çekicidir.¹⁷

1888' deki " Katre , Külliyyat-ı Lûgat " adındaki ansiklopedik girişim iki asker yazara aittir. Yüzbaşı Ahmet Nazım ile Topçu Yüzbaşı Mehmet Rüşdi' nin bu girişimleri 16 sayfalık tek bir fasikülle son bulur.¹⁸

Batıdaki örneklerine en yakın ansiklopedi çalışması, 1889 yılında Şemsettin Sami (1850 - 1904) tarafından oluşturulmaya başlandı. " Kamusu'l - A' lâm " toplam 4830 sayfalık, 6 ciltli bir tarih-coğrafya ansiklopedisidir. Eserin hazırlanmasında başta D' Herbelot'un " Bibliothêque Orientale " i olmak üzere Fransızca, İngilizce, İtalyanca, Arapça, Farsça ve Türkçe birçok Batı ve Doğu kaynaklarından yararlanılmıştır. Ansiklopedideki tarih maddeleri eskimiş olmakla birlikte, hâlâ başvuru bir kaynaktır. Özellikle coğrafi yerlerin o dönemdeki ekonomik ve toplumsal durumları üstüne verdiği bilgiler, ansiklopediye değişik bir nitelik kazandırmaktadır. Eser 1898' de tamamlanmıştır.¹⁹

1890' da tezkire geleneği ile modern ansiklopediciliğin bir karışımı olarak niteliyebileceğimiz Mehmet Süreyya' nın " Sicil-i Osmani " adlı eserinin ilk cildi yayınlandı. Osmanlı döneminde yaşamış her alanda ün yapmış kişilere ait 20000 biyografiyi veren eserin bugüne değin bir benzeri yayınlanmamıştır. Eser 2420 sayfadır.²⁰

Aynı yıllarda çok kapsamlı tasarlandığı halde 1. ciltte son bulunan bir çalışma da " Mahzenul-Ulûm " adını taşır. 1893' te tarih-coğrafya ansiklopedileri alanında, 3. bir eserle karşılaşyoruz. Coğrafya öğretmeni Kolağası Ali Cevad' ın bu eseri " Memalik-i Osmaniye' nin Tarih ve Coğrafya Lûgatı " adını taşır. Rusça ve Fransızca tarih-coğrafya ansiklopedilerinden de yararlanan yazar, 4 ciltten oluşan eserini 2 bölüme ayırmıştır. 3 ciltlik ilk bölüm coğrafyadır. Alfabetik düzen içerisinde o tarihte Osmanlı yönetiminde bulunan yerleşim yerlerinin (en az nahiye düzeyinde), tabiî , beşeri ve iktisadî coğrafyasıyla ilgili kısa bilgiler verir, yönetim bağlarını gösterir. 4. cildi oluşturan 2. bölüm, devlet adamları ve şairlerin yer aldığı biyografi-ansiklopedisidir. 1210 sayfalık eser 1899' da tamamlanmıştır.²¹

1897' de fen bilimleri alanında ilk ansiklopedi denemesi yayınlanır. Matematikçi Salih Zeki tarafından " Kamus-ı Riyaziyat " adıyla çıkarılan eser matematik ve astronomi konusundadır. Salih Zeki' nin ölümüyle eser 1. ciltte (1921) kalır.²²

1900 yılı ilk genel ansiklopedimizin yayınlanması açısından önemlidir. Meclis-i Maarif üyesi Emrullah Efendi' nin hazırladığı " Muhitü'l Maarif ", ansiklopedi kelimesinin tam karşılığının eser adında kullanılması ve eserin nitelik olarak ilk genel ansiklopedi

özellikleri taşıması açısından önemlidir. Ne yazık ki bu çalışma da 1. ciltte yarım kalmıştır. 1910 yılında Muhitü'l - Maarif yeniden çıkarılmak istenirse de, çalışma başarısız olur.²³ 1901'de Türkiye'de ilk ev ve aile ansiklopedisi olan " Rehber-i Umur-ı Beytiyye " nin 1.cildi yayınlanır. Mehmet İzzet' in hazırladığı eser, ev kadınlarına yönelik pratik bilgileri kapsar. Bu eser de 1908 yılında 3. ciltte yarım kalır. 1915 yılında " Musavver Dairetü'l - Maarif " adlı bir genel ansiklopedi çalışması daha 2. ciltte yarım kalır. 1915 - 1924 yılları arasında " Osmanlı Müellifleri " yayınlanır. 3 ciltlik bu eser, eksiklerine ve yanlışlarına karşın kaynak eser olma durumunu hâlâ korumaktadır.²⁴

1870 yılında başlayan modern ansiklopedi çalışmalarının Cumhuriyet dönemine kadar belirli bir yayın planına ve programına bağlı olmadan yürütüldüğünü görüyoruz. Bu dönemdeki ansiklopedilerin büyük bir kısmı özel şahısların girişimleridir. Eserlerin büyük bir çoğunluğu tamamlanamamış, yarım kalmıştır. Özellikle bireysel çalışmalara girişen yazarların ömürleri ve olanakları, eserlerini tamamlamaya yetmemiştir. Bu dönem pek çok girişime rağmen, ansiklopedik yayınlar açısından başarısız bir dönemdir.

3.2.2 CUMHURİYET' TEN SONRA TÜRKİYE' DE ANSİKLOPEDİK YAYINLAR

Cumhuriyet' in ilânıyla gelişen kültür ve eğitim seferberliğinin bir sonucu olarak Türkiye' de ansiklopedik yayınlar yeni bir boyut kazandı. Bu dönemde, ilk olarak Arap harfleriyle yayınlanmış son ansiklopedi olan " Çocuk Ansiklopedisi " ni görüyoruz (1927). Bunu,

1930 - 1942 yılları arasında İbn'ül Emin Mahmud Kemal İnal' ın "Son Asır Türk Şairleri" adlı Latin harfleriyle basılan eseri izledi.

Cumhuriyet' ten sonra ilk genel ansiklopediyi Cumhuriyet Gazetesi, "Hayat Ansiklopedisi" (1932 - 1936) adıyla 10 cilt halinde yayımladı. Bu eser Amerika' nın " Compton's Pictured Encyclopedia " ve " American Educator " adındaki ansiklopedileri esas alınarak, altı kişilik bir ekip tarafından hazırlanmıştır.²⁵ Bu arada İbrahim Alaeddin Gövsa' nın Yedigün adına hazırladığı " Meşhur Adamlar " (1933 - 1938 4 cilt) " Türk Meşhurları " (1945), Saadettin Nüzhet Ergun' un (F) harfine kadar getirebildiği " Türk Şairleri " (1936-1945, 96 fasikül), İbn'ül Emin Mahmud Kemal İnal' ın Milli Eğitim Bakanlığı' nca yayımlanan " Osmanlı Devrinde Son Sadrazamlar " (1940 - 1953: 3. basımı 1964 - 1965; 14 cüz) biyografya-ansiklopedileri olarak anılabilir. 1937' de " Çocuk Ansiklopedisi " yeniden ele alınarak " Yeni Çocuk Ansiklopedisi " adıyla yayınlandı. Daha sonra İslâm Ansiklopedisi'ne eleştiri olarak yayımlanan " İslâm Türk Ansiklopedisi " (A) harfinden öteye gidemedi.

Milli Eğitim Bakanlığı öncülüğünde 2.5.1939' da Ankara' da toplanan I.Neşriyat Kongresi' nde devletin ansiklopedik yayınlar konusunda öncülük etmesi kararlaştırıldı. İlk olarak " İslâm Ansiklopedisi " nin çevirisine başlandı. Ayrıca 1943 yılında özgün ve genel bir ansiklopedi hazırlama düşüncesiyle " İnönü Ansiklopedisi " yayınlanmaya başlandı. 4. ciltte adı değiştirilerek " Türk Ansiklopedisi" oldu. 33 ciltlik bu büyük eser ancak 1984 yılında tamamlanabilmiştir. Aynı yıl, eserin 2. basımına başlanmıştır. " Türk Ansiklopedisi " siyasi iktidar değişikliklerinden en çok etkilenen ansiklopedi olmuş-

tur. 1943' den bu yana madde seçimi, işlenişi, dil ve anlatım konusundaki farklılıklar, ansiklopedinin bütünlüğünü ve ciddiyetini büyük ölçüde zedelemiştir. Ayrıca Milli Eğitim Bakanlığı özel konu ansiklopedisi olarak 1943 - 1954 yılları arasında 4 ciltlik " Sanat Ansiklopedisi " ni çıkarmıştır. Bu yıllarda tamamlanamayan bir ansiklopedi girişimi de 1944 - 1951 yılları arasında çıkan ve 3. ciltte kalan Ekrem Koçu' nun " İstanbul Ansiklopedisi " dir. Yine bu yıllarda Servet İskit' in yayımladığı, " Larousse Mensuel " esas olarak alınan " Aylık Ansiklopedi " (1945 - 1950, 6 cilt), İsmet Alkan ile Aslan Tufan Yazman' ın yönettikleri " İktisat ve Ticaret Ansiklopedisi " (1946 - 1954, 10 cilt) kullanıma girmiştir. 1949 yılında eğitimci İsmail Hakkı Tonguç' un " İş Eğitim Esasına Göre Hazırlanmış Öğretmen Ansiklopedisi ", ülkemizde eğitim alanında yayınlanmış ilk ansiklopedidir. 3. ciltten sonra yarım kalmıştır.²⁶

1956 - 1958 yıllarında 6 cilt halinde M.Ekrem Üzümeri, Selâmi Dinçer ve Sadi Kazancı' nın hazırladıkları " Türkiye Ansiklopedisi " İskit Yayınevinde çıkarılan " Resimli Osmanlı Tarihi Ansiklopedisi " özel konulu ansiklopedilere örnektir. " Nebioğlu Çocuk Ansiklopedisi" (1954, 3 cilt), Doğan Kardeş Yayınlarının " Fen ve Tabiyat Ansiklopedisi " (1954), Baki Kurtuluş' un 1959' da çıkardığı ve her yıl yinelenen " Gençlik Ansiklopedisi " çocukların ve okulların derslerle ilgili ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla yayınlanmış eserlerdir. Hayat Yayınları, 1961 - 1963 yıllarında yeni bir Hayat Ansiklopedisi hazırlamıştır. 6 ciltlik eser genel bir çalışmadır. Çağatay Uluçay' ın orta dereceli okullar düzeyindeki " Tarih Ansiklopedisi " (1961, 2. basımı 1967) bu çalışmayı izlemiştir.

ilk tek ciltlik ansiklopedi, yayınevini taşıyan " Evren Ansiklopedisi " dir (1962). Bundan sonraki yıllarda okul ansiklopedilerine ağırlık verilmiştir. Hayat Yayınları' nın " Resimli Bilgi " (1964 - 1967, 8+2 cilt), Arkın Kitabevi' nin " Okul Ansiklopedisi " (1965 - 1966), " Fen Ansiklopedisi " (1966,2 cilt), " Gökkuşuğu " (1966 - 1967, 8 cilt), Arif Gelen' in " Eğitim Ansiklopedisi " (1966 - 1967) bu çalışmalar arasında sayılabilir.

Atlas Kitabevi' nin " Müzik ve Müzisyenler Ansiklopedisi " (1964), Remzi Kitabevi' nin " Türk Tiyatrosu Ansiklopedisi " (1967) konulu ansiklopedilere örnektir.²⁷

Bir genel kültür ansiklopedisi olarak 1968 - 1972 yılları arasında 11 cilt olarak " Cumhuriyet Ansiklopedisi " çıkarılmıştır. Türkiye' de yayınlanan bir başka genel ansiklopedi de " Meydan Larousse" olmuştur. Çeviri olan bu eser 1969 - 1973 yılları arasında 12 cilt olarak düzenlenmiştir. Ansiklopedi' ye ayrıca Tanzimat' tan günümüze kadar geçen süre içinde Türkçe' de kullanılan yerli ve yabancı sözcükleri, deyimleri, terimleri içeren örnek tümceli zengin bir sözlük de eklenmiştir.²⁸ Ansiklopedi yayınları sonraki yıllarda daha da yoğunlaşmıştır. 1975 yılında Cemil Sena' nın yazdığı dört ciltlik " Filozoflar Ansiklopedisi ", 1978 yılında Orhan Hançerlioğlu' nun " Felsefe Ansiklopedisi ", 1979 yılında 6 ciltlik " Sosyalist Kültür Ansiklopedisi " diğer örnekler olarak sayılabilir. Ayrıca Cumhuriyet' in 50. Yılı' nda " Türkiye 1923 - 1973 Ansiklopedisi " adı altında Türkiye ile ilgili bir eser hazırlanmıştır. 1976 - 1979 yılları arasında " Gelişim Genel Kültür Ansiklopedisi " yayınlanmıştır.

Cumhuriyet döneminde ansiklopedik yayınlarda çeviri eserlerin

ağırlık kazandığını görüyoruz. İsim yapmış pek çok ansiklopedi Türkçeye çevrilmek istenmiştir. Yayınevleri yanında bu dönemde gazetele-
rin de bu alanda girişimleri olmuştur. Dönemin önemli bir özelliği
ulusal bir ansiklopedi çalışmasının başlatılmasıdır. Fakat bu eserin
de belli bir plan ve program içinde hazırlanmaması, iktidar değişik-
liklerinden etkilenmesi, uzun sürmesi çalışmayı olumsuz etkilemiştir.
Bu dönemde de pek çok yarım kalmış eser vardır. 1960 yılı sonrası, an-
siklopedik yayınların kolektif çalışmaları gerektirdiğinin anlaşıl-
ması ve bu doğrultuda hazırlanması açısından önemlidir.

III. BÖLÜMÜN DİPNOTLARI

- 1- Jâle Baysal. Müteferrika' dan Birinci Meşrutiyet' e Kadar Osmanlı Türklerinin Bastıkları Kitaplar. İstanbul, İ.Ü.E.F., 1968. 18.
- 2- Jâle Baysal, 18
- 3- Yayın Dünyası. Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi. İstanbul, İletişim, 1984. 2824.
- 4- Yılmaz Vurkaç. Atatürk ve Kitap. İstanbul, Milliyet Yayınları A.Ş., 1985. 100.
- 5- Yayın Dünyası, 2827
- 6- Resmi Gazete 3.11.1983 R.G.Sayısı: 18210, Kanun No: 2936.
- 7- Cumhuriyet Kitap Kulübü. Genel Katalog 1988. İstanbul, Cumhuriyet, 1988. XII.
- 8- Nevzat Çalığışu. Yayın Hayatımızın 1984' deki Hâl-i Pür Melali. Türkiye Kültür ve Sanat Yıllığı. Ankara, T.Y.B., 1985. 412.
- 9- Ansiklopedi. Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi : Devirler, isimler, Eserler, Terimler. İstanbul, Dergah Yayınları, 1977. 143.
- 10- Farabi. İslâm Ansiklopedisi. İstanbul, Milli Eğitim Basımevi , 1949. 454.
- 11- İbn' i Sina. İslâm Ansiklopedisi. İstanbul, Milli Eğitim Basımevi, 1949. 808 - 809.
- 12- Mahmut Gündüz. İslâm'da İlk Ansiklopediler. Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni. 25 (1), 1976. 20.

- 13- Mahmut Gündüz, 20.
- 14- Mahmut Gündüz,21
- 15- Konur Ertop. Ulusal Ansiklopedi. TürkDili Dergisi. 3.,1987. 38.
- 16- Nuri Akbayer. Ansiklopediciliğimizin ilk 80 Yılı. Türkiye' de Dergiler Ansiklopediler (1849 - 1984). İstanbul, Gelişim, 1984. 221.
- 17- Nuri Akbayer, 221.
- 18- Nuri Akbayer, 222.
- 19- Nuri Akbayer, 222.
- 20- Nuri Akbayer, 223.
- 21- Nuri Akbayer, 224
- 22- Nuri Akbayer, 224.
- 23- Nuri Akbayer, 225.
- 24- Nuri Akbayer, 227.
- 25- Ansiklopedi.Hayat Ansiklopedisi. İstanbul, Cumhuriyet, 1936 c.1
213 - 214
- 26- Nuri Akbayer, 232.
- 27- Ansiklopedi. Meydan Larousse. İstanbul, Meydan Yayıncılık, 1969-
1973, c.1. 565.
- 28- Yusuf Çotuksözen. Ansiklopedicilikte Yeni Dönem. Türkiye' de Dergiler Ansiklopediler (1849 - 1984). İstanbul, Gelişim ,
1984, 238.

IV. BÖLÜM

ANSİKLOPEDİLERİN DEĞERLENDİRİLMESİNDE GÖZ ÖNÜNE ALINACAK UNSURLAR VE 1980 SONRASI TÜRKİYE' DE YAYINLANAN ANSİKLOPEDİLER

4.1 ANSİKLOPEDİLERİN DEĞERLENDİRİLMESİNDE GÖZ ÖNÜNE ALINACAK UNSURLAR

Bir ansiklopedinin amacını ve alanını belirlemede pek çok yöntem kullanılabilir. Değerlendirme yaparken en basit test, bilinen bir konuyu alıp, pek çok eserde onu aramaktır. Aynı şey çok iyi bilinmeyen bir konu ile de yapılabilir. Bir ülke veya isim yapmış bir kişi ele alınarak incelenmek istenen kaynaklarda aranabilir.¹ Bu tür bir değerlendirme genel ansiklopediler için daha geçerlidir. Tamamiyle ayrıntılı veya oldukça yoğun bir kullanımdan sonra bir ansiklopedi için yansız ve âdil karar verilebileceği düşünülürse, bu yöntemin uzun süre kullanımdan sonra anlamlı olacağı ortaya çıkar.²

Louis Shores' a göre "günümüzün iyi ansiklopedileri, tüm zamanların en iyisidir."³ Shores ansiklopediler üzerine pek çok makale yazmış Amerikalı bir kütüphanecidir. Değerlendirmeleri için ise bazı kaynakları temel kaynak olarak göstermiştir. Shores' a göre Constance Winchell' in " Guide to Reference Books " adlı kitabı değerlendirme ölçütleri olarak temel kabul edilebilir.⁴ Ayrıca yazar Isadore Gilbert Mudge' nin " Guide to Reference Materials " adlı eserini ve A.D.Robert' in " Introduction to Reference Books " adlı kaynağını referans olarak göstermektedir.⁵

Birleşik Amerika' da ve İngiltere' de ansiklopedilerin değerlendirilmelerinde kullanılan ölçütleri veren pek çok kaynak yayım-

lanmıştır. Bu ölçütler incelendiğinde temelde büyük benzerlikler görülür. Ülkemizde bu alanda hazırlanmış bir çalışma yoktur. Çalışmamızda 1980 sonrası ansiklopedileri değerlendirebilmek için Constance M. Winchell' in " Guide to Reference Books " ⁶ adlı kitabı başta olmak üzere, William Katz' ın " Introduction to Reference Work " ⁷ ve Kenneth Kister' in " Encyclopedia Buying Guide " ⁸ adlı eserlerinden yararlanılmış ve bu üç kaynaktaki bilgiler bir sentez içinde birleştirilerek ortak bir ölçüt hazırlama yoluna gidilmiştir. Ayrıca " Acquisition and Use of General Encyclopedias in Small Academic Libraries " ⁹ " The Characteristics of Americana and Britannica " ¹⁰ " Judging and Encyclopedia " ¹¹ ve benzeri makalelerle bu ölçüt desteklenmiş ve sınırları çizilmiştir.

Bu doğrultuda ansiklopedilerin değerlendirilmesinde göz önüne alınması gereken unsurları şu şekilde sıralayabiliriz:

4.1.1 OTORİTE

Bir ansiklopedinin yetkisini yayımcısı ve yayıma katkıda bulunanlar tayin eder. Makalelerde ise otorite, makaleyi imzalayan yazara aittir. Editörün deneyimli oluşu, yeteneği önemlidir. Makalelerin imzalı olması şüpheleri ortadan kaldırır. Katkıda bulunanların alanlarında ün yapmış kişiler olması gerekir. Ayrıca yayıncı bilinen biri midir? Eserin tasarlanmış ve düzenli bir planı var mıdır? Makalelerin seçimi ve işlenişinde bir denge var mıdır? Çalışma tasarlanan standardı koruyabilmiş midir? Bu konuların da dikkate alınması şarttır.

4.1.2 DOĞRULUK- YANSIZLIK VE GÜNCELLİK

Ansiklopedilerden gerçekleri, yansız bir şekilde aktarması beklenir. Özellikle din, politika, cinsiyet, ırk gibi konularda yansız olması gerekir. Belli bir görüşle ve ön yargıyla yazılmış makaleler, o kaynak için olumsuz puanlardır. Bir gerçeğin belli bir görüşle işlenmesi, gerçeklerin çaptırılmasına neden olabilir. Her yazarın belli bir bakış açısı olacağı kabul edilirse, aynı eserde değişik görüşlere yer vermek veya editörün kontrolü kaçınılmaz olur.

Ansiklopedi yeni bir çalışma mıdır? Yoksa eski bir çalışmaya mı dayanmaktadır? Ansiklopedilerde güncellik önemli bir unsurdur. Yayın eski tarihli ise hızla yeni bilgiler kaynağa kazandırılmalıdır. Yenileme politikasına göre belirli aralarla set gözden geçirilmeli, gerekli düzeltmeler yapılmalıdır. İstatistikler, seçim rakamları, ürün raporları gibi sıklıkla değişen rakamsal bilgilerin son verilere dayanması gerekir. Makalelerin imzalı olması, ansiklopedinin ekinin olması da önemli unsurlardır.

4.1.3 AMAÇ VE KAPSAM

Ansiklopediyi kim tasarlamıştır? Amacı nedir? Ansiklopedinin alanı ve amacını anlayabilmek için önsözünün okunması gerekir. Çalışma kimler için hazırlanmıştır? Geniş bir kitlenin kullanımı için mi? Kapsamı nedir? Seçilen konular bu kapsama göre mi işlenmiştir? Amaç ve ulaşılmak istenen okuyucu göz önüne alındığında konuların ele alınışı ve işlenişi yeterli olmalıdır.

4.1.4 DÜZENLEME

Ansiklopediler alfabetik veya sistematik düzende hazırlanabilir. Kaynak alfabetikse kısa makalelerle dar konuların ele alınması gerekir. Ayrıca alfabetik düzenin harf mi, yoksa kelime esasına mı dayandığı, dar konulara erişimi sağlayabilen kapsamlı bir dizini olması da önemlidir.

Eser sistematik olarak düzenlenmişse, içindekiler tablosunun eser düzenini belirtici nitelikte olması gerekir. Makalelerin anlaşılır olması, kullanılan dil, göndermeler dikkat edilecek unsurlardır. Eserin kullanımının kolay olması önemlidir. Hatasız bir set düşünmek zordur. Bunun için düzeltmeler listesi gereklidir. Ayrıca set içinde yer alan kısaltmaların, bir kısaltmalar listesiyle gösterilmesi gerekir.

4.1.5 DÜZEY

Eserin düzeyi hitabettiği gruplara bağlıdır. Ansiklopedi çocuklara mı seslenmektedir? Yetişkinler için mi hazırlanmıştır? Yoksa eğitime yardımcı olacak bir kaynak mıdır? Çocuk ansiklopedilerinin boyutları daha küçük, yazıları daha iri olup, makalelerin ele alınışı yetişkin ansiklopedilerinden farklıdır. Okul ansiklopedilerinin müfredat programına uygun ve destekleyici olması beklenir. Eserin dili de hitabettiği gruba göre değişir.

4.1.6 FİZİKSEL ÖZELLİKLER

Ansiklopediler yoğun kullanıma karşı dayanıklı olmalıdır. Cildin ve kağıdın kalitesi önemlidir. Ciltler rahat açılıp okunabilmelidir. Resimlerin ve çizimlerin konuyla ilgisi, etkinliği, açıklayıcı olup olmadığı, başlığa uygunluğu önem taşır. Özellikle çocuklar için hazırlanan ansiklopedilerin boyutları, resimleri kullanıma uygun olmalıdır. Satır aralıkları ve sütunların genişliği standartlara uymalıdır. Resimlerin, çizimlerin, levhaların ve haritaların baskısının net olması, puntoların rahat okunabilir büyüklükte olması gerekir. Cilt numaraları sırtta net olarak belirtilmelidir. Eğer eser alfabetikse, cildin sırtında yönlendirici harflerin, düzen sistematikse içindekilerin belirtilmesi gerekir. Sayfa başında okuyucuyu yönlendirici yazı ve harflere gerek vardır.

4.1.7 BİBLİYOGRAFYA

Bibliyografyalar ansiklopedilerin güvenilirliği açısından önemlidir. Bibliyografyalar makalenin sonlarında ya da ayrı bir başlık altında toplanarak verilir. Bilgilerin tam ve bir düzen içinde verilmesi, başlıkların güncel olması, konuların da önemli kaynakları içermesi gerekir. Bibliyografyalarda makaleyi destekleyici ve ek bilgiler içeren kaynaklar var mıdır? Verilen konularda okuma listeleri var mıdır? Çalışma eğer gözden geçirilmişse bibliyografyalarda gözden geçirilerek yeni kaynaklar eklenmelidir. Ansiklopedilerin yüzeysel bilgiler içerdiği düşünülecek olursa, okuyucuyu yönlendirmede bibliyografyaların ne denli gerekli olduğu anlaşılır.

4.2. TÜRKİYE' DE 1980 - 1989 YILLARI ARASINDA YAYINLANAN ANSİKLOPE- DİK YAYINLAR

Türkiye'de 1960 sonrası başlayan ansiklopedi yayıncılığındaki gelişmeler 1980 ve sonrasında hızla artmıştır. Öyle ki 1983 yılı ansiklopedik yayıncılıkta bir patlama yılı olarak nitelenebilir.

Ülkemizde " Meydan Larousse Büyük Lugat ve Ansiklopedisi " ile başlayan ansiklopedi yayıncılığının kurumlaşması, bu alanda pek çok yayınevinin isimlerini ortaya çıkarmıştır. Bu dönemde Gelişim, Görsel, İletişim, Anadolu Yayıncılık gibi ansiklopedi yayını yapan büyük kuruluşlar yanında kazançlı bir alan olarak görünen ansiklopedi yayıncılığına zamanla bir çok yeni yayınevi de katılmıştır.¹²

Bu dönemde de ansiklopedilerin hazırlanışında egemen olan eğilim, ana malzemenin bir dış kaynaktan sağlanması ve bu malzemenin Türkiye' ye uyarlanması şeklinde olmuştur. Bu uyarlamalar sırasında bazan da yayına temel olarak alınan maddeler birbirinden farklı olmuştur.¹³

Araştırmamız için incelediğimiz kaynakların pek çoğu ansiklopedi adı altında yayınlanmış elkitaplarıdır. Bunların olabildiğince elenmesine çalışılmıştır. Bu dönemde ansiklopedi tanımına esnek yaklaşılması ve herşeye ansiklopedi adı verilmesi, yabancı ülkelerde yardımcı kitap olarak yayınlanan pek çok kitabın bizde ansiklopedi adı altında yayınlanması sorun yaratmaktadır.¹⁴

Çalışmalarımız sırasında, yardımcı kitap niteliği gösteren ünite ansiklopedileri ve pornografik anlatım özellikleri taşıyan seks ansiklopedileri değerlendirme dışı bırakılmışlardır.

Ayrıca biyografik kaynak oluşları nedeniyle " Türk ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedisi " ve " Çağdaş Liderler Ansiklopedisi ", dergi özellikleri ağır bastığı için " Tarih ve Toplum ", " Bilinmeyen " adlı yayınlar değerlendirmeye alınmamışlardır.

1980 - 1989 yılları arasında yayınlanan ansiklopediler arasında yapılan bir ön incelemeyle, bunlardan 70 tanesi değerlendirilmeye alınmıştır. Araştırmamız 1980 - 1989 yıllarını kapsamasına rağmen 1988 ve 1989 yıllarında yayımına başlanan ansiklopedilerin yayını devam ettiği için bu kaynaklara kısaca değinilmiş, fakat değerlendirilen 70 ansiklopedinin içine alınmamışlardır.

Araştırmamız sonucu bu 70 ansiklopedinin yıllara ve hazırlanışlarına göre dağılımları şöyledir.

Tablo 1.

	<u>Özgün</u>	<u>Derleme-Özgün</u>	<u>Çeviri</u>	<u>Tekrarbasım</u>	<u>Toplam</u>
1980	-	1	3	1	5
1981	1	1	6	2	10
1982	1	3	8	2	14
1983	4	3	9	1	17
1984	2	1	4	3	10
1985	2	1	5	1	9
1986	-	-	2	1	3
1987	-	-	1	1	2
Toplam	10	10	38	12	70
Yüzdesi	%14.2	%14.2	%54.2	%17.1	%100

Tablodaki sayılardan da açıkça anlaşıldığı gibi 1980 sonrası yayınlanan ansiklopedilerden büyük bir kısmı çeviridir. Çeviri yayınlarının özgün çalışmalara oranla daha kolay ve kârlı oluşu yayınevlerini çekmektedir. Çevirilerin yapılışında konu uzmanlarına ihtiyaç vardır. Oysa çoğunlukla çevirmen olarak tek bir isim yazılmış ve çevirenin uzmanlık alanı belirtilmemiştir. Kimi zaman maddeler olduğu gibi alınmış, kimi zaman da " Sanat Tarihi Ansiklopedisi " nde olduğu gibi Türkiye ile ilgili maddeler bir yama gibi en sona eklenmiştir. Bu durum kaynağın düzenini bozduğu gibi, anlatım bütünlüğüne de zarar vermektedir.

Ayrıca çevirilecek kaynakların seçiminde otoriteye önem verilmediği görülmektedir. Çeviri ansiklopedilerin yayıncıları ve bu yayınevlerinin her birinden kaç adet ansiklopedinin yayın hakkının satın alındığı aşağıdaki şekildedir.

<u>Tablo 2.</u> <u>Yayınevi veya Editör adı</u>	<u>Ansiklopedi Sayısı</u>
Fratelli Fabbri	8
Arnoldo Mondadori	4
Edito Servise, S.A.	1
Rizzoli Editore	1
Instituto Geografica De Agostini	2
Armondo Curcio	1
Mitchell Beazley Ltd.	1
Equinox - Phaidon	1
Vitgeverij Het Spectrum	1

<u>Yayınevi veya Editör adı</u>	<u>Ansiklopedi Sayısı</u>
Whinfrey Strachan Ltd.	1
Grisewood ano Dempsey Ltd.	1
First Books Franklin Watts Inc.	1
Reader's Digest	1
Hachette	3
Illustrated Encyclopedia	1
Grolier Enterprises Inc.	1
Marshall Cavendish Ltd.	1
Kombi International	1
Aimery Somogy	1
Arthur Butterfield	1
William Collins Sons and Co. Ltd.	2
Mac Millan	1
Mac Donald Co. Educational Ltd.	1
Aladdin Books Ltd.	1

Yukarıdaki listeden de anlaşılacağı gibi bu yayınevlerinden bir ikisi hariç diğerlerinin ismi bilinmeyen firmalara aittir. Çevirilen 38 ansiklopedinin 18 tanesi İtalya' dan alınmıştır. Yayın hakkının satın alındığı bu firmalar tanınmış isimler olmadığı için bu yayınların otoritesinin güvenilirliği kuşku uyandırmaktadır.

Çeviri ansiklopedilerde görülen bir diğer önemli aksaklık da, ticari anlaşmazlıklar nedeniyle yayının yarım kalmasıdır. " Ne, Neden, Niçin Resimli Bilim ve Kültür Ansiklopedisi " 12 ciltte tamamlanması tasarlanılarak fasiküller halinde yayına başlamış, fakat satın alan firma ile çıkan anlaşmazlık sonucu 5. ciltte yayını durdurul-

muştur. Bu önemli aksaklık bir satırla en son sayfada okuyucuya duyurulmuş ve ansiklopedi eksik olarak pazarlanmıştır.

1980 - 1989 yılları arasında ülkemizde yayınlanan ansiklopediler içinde, gerçekten özenli, nitelikli ve kapsamlı yapıtlar da vardır. Bunlardan bir tanesi " Yurt Ansiklopedisi" dir. Geniş bir kadroyla özgün olarak hazırlanan eser, okuma parçalarına, detaylı dizinlere, güncel sayısal verilere yer vererek, bu alanda duyulan büyük bir boşluğu kapatmıştır. Yine özgün bir çalışma olan " Anadolu Uygarlıkları Ansiklopedisi " de şimdiye kadar bu alanda hazırlanan tek kaynaktır. Türkiye ve Türk tarihini konu alan " Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi " ve "Tanzimat' tan Cumhuriyet' e Türkiye Ansiklopedisi " özgün olup ihtiyaca cevap verebilen kaynaklardır. Fakat bu eserler makalelerin uzunluğu, konuların ele alınışı ve sınırlandırılması açısından bakıldığında, ansiklopediden çok bir elkitabî niteliği gösterirler. " Ekonomi " ve " Müzik " Ansiklopedileri de Türkiye' de konularında tamamlanmış özgün yapıtlar olmaları açısından önem taşımaktadır.

İncelediğimiz bu dönemde daha önceki dönemlerin aksine genel kültür ansiklopedileri değil, özel konu ansiklopedileri ağırlık kazanmıştır.

Genel ve özel konu ansiklopedilerinin sayısal ve yüzdesel dağılımı şöyledir:

Tablo 3.

	<u>Genel Kültür Ansiklopedileri</u>	<u>Özel Konu Ansiklopedileri</u>
Sayısı	13	57
Yüzdesi	%18.5	%81.4

Genel kültür ansiklopedilerinin hazırlanışlarına göre kendi içlerinde dağılımı ise şu yekildedir:

Tablo 4.

	<u>Özgün</u>	<u>Derleme-Özgün</u>	<u>Çeviri</u>	<u>Tekrarbasım</u>	<u>Toplam</u>
Sayısı	2	3	6	2	13
Yüzdesi	%15.4	%23	%46.1	%15.4	%100

Genel kültür ansiklopedilerinde de çeviriler çoğunluktadır. Bunlar ulusal bir ansiklopedinin yerini tutmaktan uzak olup, daha çok okul çağlarında kullanılabilecek çalışmalardır. Özgün - derleme olarak hazırlanan Ötüken Yayınları' nın " Yeni Türk Ansiklopedisi ", maddeleri belli bir görüş açısıyla ele alışını nedeniyle yanlış bir kaynaktır. Başkent Yayınları' nın " Büyük Kültür Ansiklopedisi ", Türkiye ile ilgili maddelere verdiği ağırlık ve yansızlığı açısından olumlu bir çalışma olarak nitelenebilir.

Özel konu ansiklopedilerini incelediğimizde yine çeviri yayınların çoğunlukta olduğunu görüyoruz. Bu ansiklopedilerin hazırlanışlarına göre dağılımları şu şekildedir.

Tablo 5.

	<u>Özgün</u>	<u>Özgün-Derleme</u>	<u>Çeviri</u>	<u>Tekrarbasım</u>	<u>Toplam</u>
Sayısı	9	5	33	10	57
Yüzdesi	%15.7	%8.7	%57.8	%17.5	%100

Bu ansiklopedilerin kendi içinde konularına göre dağılımı ise şöyledir.

Tablo 6.

<u>Ansiklopedinin Konusu</u>	<u>Sayısı</u>	<u>Yüzdesi</u>
Aile ve ev ansiklopedileri	10	%14.2
Bilim ansiklopedileri	4	% 5.7
Coğrafya ansiklopedileri	3	% 4.2
Çocuk ansiklopedileri	2	% 2.8
Din ansiklopedileri	1	% 1.4
Edebiyat ansiklopedileri	1	% 1.4
Ekonomi ansiklopedileri	1	% 1.4
Gençlik ansiklopedileri	1	% 1.4
Hayvan ansiklopedileri	1	% 1.4
Müzik ansiklopedileri	2	% 2.8
Okul ansiklopedileri	9	%12.8
Sağlık ansiklopedileri	6	% 8.5
Sanat ansiklopedileri	2	% 2.8
Tarih ansiklopedileri	4	% 5.7
Teknoloji ansiklopedileri	2	% 2.8
Türkiye ansiklopedileri	6	% 8.5
Uygarlık ansiklopedileri	2	% 2.8

Özel konu ansiklopedilerinde ön sırayı %14.2 oranla ev ve aile ansiklopedileri ile %12.8 oranla okul ansiklopedileri almaktadır.

Ev ve aile ansiklopedilerinin büyük bir kısmı ev işleri, çocuk bakımı, cinsel kültür, dekorasyon, cilt bakımı ve güzellik konularında bilgi vermeyi amaçlayan; düzeni, makalelerin ele alınışı ve resimleme özellikleriyle ansiklopedilerden çok kadın dergileri niteliği taşıyan eserlerdir.

Ev ve aile ansiklopedilerinin hazırlanış özelliklerine göre dağılımı şu şekildedir:

Tablo 7.

	<u>Özgün</u>	<u>Özgün-Derleme</u>	<u>Çeviri</u>	<u>Tekrarbasım</u>	<u>Toplam</u>
Sayısı	1	1	8	-	10
Yüzdesi	%10	%10	%80	-	%100

Büyük çoğunluğunun çeviri olduğu bu ansiklopediler, seks ansiklopedileriyle beraber bu dönem içinde geniş bir pazar bulmuştur. Bunun nedeni, ev, aile ve cinsel yaşamla ilgili bilgi gereksinimine ve ansiklopedi adının kişiler üzerinde yarattığı güvenilirlik imajına bağlanabilir. Bu yayınlar içinde tek özgün kitap olan " Aile Ansiklopedisi ", tüm maddeleri din açısından ele aldığı için genel bir eserden çok bir din kitabı niteliğindedir.

Yine bu dönemde okullarda araştırmaya dönük ödevlerin sıkça verilmesi, okuma-yazma seferberlikleri, hızla artan okul sayısı, okul ansiklopedilerinin artışına neden olarak gösterilebilir.

Okul ansiklopedilerinin hazırlanışına göre dağılımları aşağıdaki şekildedir:

Tablo 8.

	<u>Özgün</u>	<u>Özgün-Derleme</u>	<u>Çeviri</u>	<u>Tekrarbasım</u>	<u>Toplam</u>
Sayısı	-	1	4	4	9
Yüzdesi	-	%11.1	%44.4	%44.4	%100

Görüldüğü üzere bu alanda özgün çalışma yoktur. Çeviri ansiklopediler, önsözlerinde "derslere yardımcı ve müfredat programını destekleyici kaynaklar" olarak tanıtılmaktadırlar. Her ülkenin müfredat programının birbirinden farklı olduğu düşünülürse, bu alanda özgün çalışmaların eksikliği daha çok ortaya çıkacaktır.

Bu dönemde ülkemizde yayınlanmış çocuk ansiklopedilerinin her ikisi de çeviridir. Bunlardan "Dünyamız Çocuk Ansiklopedisi" nin üçüncü basımı Türk yazarlarınca desteklenmiştir. Fakat kullanılan resimler çok eski olup, eserin cildi dayanıksızdır.

1980 yılında Gelişim Yayınları tarafından yayınlanan "Gençlik Ansiklopedisi" de çeviridir. Bu ansiklopedinin diğer genel kültür ansiklopedilerinden önemli bir farkı yoktur.

Ansiklopedilerin güvenilirliği konusunda vazgeçilmez bir ölçüt olan makalelerin imzalı olması ve bibliyografya gibi unsurların, bu dönemde gözardı edildiğini söyleyebiliriz. Bu konudaki sayısal veriler şu şekildedir.

Tablo 9.

	<u>Makaleler</u>		<u>Bibliyografyalar</u>	
	<u>İmzalı</u>	<u>İmzasız</u>	<u>Var</u>	<u>Yok</u>
Sayısı	6	84	17	73
Yüzdesi	%8.5	%91.5	% 24.2	% 75.8

Ansiklopedilerin büyük bir çoğunluğu makalelerin sorumlularını belirtmek yerine, eseri hazırlayanlar ve katkıda bulunanlar listesini vermekle yetinirken, bazı kaynaklarda bu sayfalara da rastlanmamaktadır.

Bibliyografyalara gereken önemin verilmemesi okuyucuyu daha ayrıntılı bilgilere ulaşmaktan alıkoymaktadır. Okuma listesi veren ansiklopedi sayısı ise sadece üçtür. Bu da genel toplamın % 4.2 sini oluşturmaktadır.

Ansiklopediler uzun ve yorucu araştırmaları, geniş uzman kadrolarını gerektiren çalışmalardır. Nitekim ansiklopedilerin tarihini incelerken tek yazarlı olanların tamamlanamadığını, yarım çalışmalar olarak kaldığını görüyoruz. 1980 sonrası yayınlanan ansiklopedilerin 8 tanesi (%11.4) tek yazarlıdır. Bunlar içinde Atilla Özkırımlı'nın " Türk Edebiyatı Ansiklopedisi " ülkemizde bu alanda tamamlanmış tek kaynak olması açısından, eksiklerine rağmen önemlidir.

Ansiklopedilerin kullanımında büyük kolaylıklar sağlayan dizin, içindekiler tablosu, göndermeler, kısaltmalar listesi gibi özelliklere de, bu yıllar içinde gereken önem verilmemiştir. Bu özelliklere ilişkin verilerin dağılımı aşağıdaki gibidir:

Tablo 10.

	<u>Dizini</u>		<u>İçindekiler tablosu</u>		<u>Kısaltmalar listesi</u>		<u>Göndermeler</u>	
	<u>Olan</u>	<u>- Olmayan</u>	<u>Olan</u>	<u>- Olmayan</u>	<u>Olan</u>	<u>- Olmayan</u>	<u>Olan</u>	<u>- Olmayan</u>
Sayısı	29	41	33	37	5	65	26	44
Yüzde.	%41.4	% 58.6	% 47	% 53	%7	% 93	% 37	% 63

Düzen açısından ele alındığında sistematik düzenin daha çok kullanıldığını görüyoruz. Özel konu ansiklopedilerinin genel kültür ansiklopedilerine oranla daha fazla sayıda olduğu düşünülürse bu sonuç normaldir.

Düzenlenişlerine göre ansiklopedilerin dağılımı şu şekildedir:

Tablo 11.

	<u>Alfabetik</u>	<u>Sistematik</u>
Sayısı	25	45
Yüzdesi	% 35.7	% 64.3

Güncelleştirme çalışmaları ansiklopedilerin bilgilerinin yenilenmesi açısından son derece önemlidir. Bu amaçla belli sürelerde yeni konu ve gelişmeleri içeren eklerin hazırlanması kaçınılmazdır. İncelediğimiz 70 ansiklopedi içinde sadece 3 tanesinin eki vardır. Bu da genel toplamın % 4.2' sini oluşturmaktadır. Yukarıda verilen rakamlardan da anlaşılacağı gibi ansiklopedilerin pek çoğunda önemli unsurlar olan dizin, bibliyografya, ek, düzeltmeler ve kısaltmalar listesi, makalelerin kimler tarafından yazıldığı gibi özellikler dikkate alınmazken, yayınların hemen hepsi ciltli olup resimlidir. Resimlerin büyük bir kısmı renkli, baskılar nettir.

Ansiklopedilerin fiziksel özelliklerine göre dağılımı ise şu şekildedir:

Tablo 12.

	<u>Resimli</u>	<u>Resimsiz</u>	<u>Ciltli</u>	<u>Ciltsiz</u>
Sayısı	68	2	63	7
Yüzdesi	% 97	% 3	% 90	% 10

Bu sonuçlar da göstermektedir ki yayınevleri ansiklopedilerin içeriğinden çok çekiciliğine özen göstermektedirler.

1980 - 1989 yılları arasında ansiklopedi yayınlarında görülen büyük artış kâr amacıyla yakından ilgilidir. Türkiye' de yirmi yıl önce roman 4 - 5 bin civarında basılırken bu gün de yine aynı oranda basılmaktadır. Şiir kitapları 2 binin üzerinde baskı yapamamaktadır. Oysa yalnız 1983 yılında yayınlanan ansiklopedi sayısı 17'dir.¹⁵ Sadece Görsel Yayınlar 1980 - 1983 yılları arasında 10 ansiklopedi üretmiştir. 1980 yılında herhangi bir ansiklopedinin tirajı 100 bin civarında iken bu sayı 1983 yılında 125 bine ulaşmıştır. Ansiklopedilerin çeşidinin artmasına rağmen, her ansiklopedide % 25' lik bir tiraj artışı söz konusudur.¹⁶ Bu dönemde büyük yatırımlar isteyen ansiklopedi yayıncılığı, Avrupa' dan ucuza mâl edilen ansiklopedilerin çevirilip yayınlanmasıyla kazançlı bir alan konumuna gelmiştir. En çok satış yapan kitabın kârı, yayınevine 6 ay sonra, enflasyon nedeniyle büyük ölçüde değer yitirerek dönmektedir. Oysa ansiklopediler haftalık ya da en geç aylık sirkülasyonlarla yayınevlerine kazanç sağlamaktadır.¹⁷

1980 yılında ansiklopedi yayınında başlayan artış 1986 yılından sonra azalarak da olsa devam etmektedir. 1987 yılında

" Ana Britannica ", 1988 yılında " Temel Britannica " ve 1989 yılında " Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler " ansiklopedilerinin yayınına çeviri olarak başlanmış olup, halen basımları devam etmektedir. 1988 yılında özgün olarak hazırlanmaya başlanan " İslam Ansiklopedisi " nin de yayını sürmektedir.

IV. BÖLÜMÜN DİPNOTLARI

- 1- William A.Katz. Introduction to Reference Work. Basic Information Sources. vol.1 New York, McGraw Hill, 1969. 139.
- 2- Katz, 142.
- 3- Louis Shores. Forum on Encyclopedias. R.Q. Winter, 1965. 4
- 4- Louis Shores. Judging an Encyclopedia. R.Q. 4, 1964. 4
- 5- Shores, 4
- 6- Constance M. Winchell. Guide to Reference Books. 8. ed. Chicago, ALA, 1967. 81 - 83
- 7- Katz, 144 - 150
- 8- Kenneth Kister. Encyclopedia Buying Guide. New York, Bowker Co. 1976.
- 9- Edgar Jr. Bailey. Acquisition and Use General Encyclopedias in Small Academic Libraries. R.Q. Winter, 1985. 218-223
- 10- Dorothy E. Cole. The Characteristics of Americana and Britannica. R.Q. Spring, 1973. 220-226
- 11- Shores, 3-5
- 12- Yusuf Çotuksözen. Ansiklopedicilikte Yeni Dönem. Türkiye' de Dergiler Ansiklopediler. (1849-1984). İstanbul, Gelişim, 1984. 238.
- 13- Konur Ertop. Ulusal Ansiklopedi. Türk Dili Dergisi. Kasım, 3, 1987. 39
- 14- Atilla Özkırıklı. Ansiklopedi Yayıncılığını Tartıştılar. Gösteri. Kasım, 36, 1983. 7

- 15- Atilla Özkırmımlı, 10
- 16- Atilla Özkırmımlı, 7
- 17- Atilla Özkırmımlı, 12

V. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Ülkemizde ansiklopedi yayıncılığının çok eski yıllara dayanmasına rağmen bu alanda bir programın olmayışı ve ulusal bir ansiklopedinin eksikliği hissedilmektedir. Hazırlanışı neredeyse yarım yüzyıla varan " Türk Ansiklopedisi " değişen devlet politikalarından etkilenmiş, güncellikten uzak bir kaynak olarak, ulusal ansiklopedinin yerini dolduramamıştır.

1940' lı yıllarda devlet tarafından da hazırlanması özendirilen kaynak kitaplar 1955 yılından sonra çok azalmıştır. Okullarımızın sayısı gün geçtikçe artmaktadır. Eğitim sistemimiz ezberci değil, araştırıcı bir kuşak yetiştirme çabası içine girmiştir. Öğrenciler ödevlerini araştıracakları yardımcı başvuru kaynaklarından yoksundurlar. Uzun yıllar tek yazarlı ansiklopedi çalışmaları sürmüştü de bunlar belli bir plân ve programdan uzak oldukları için yarım kalmışlardır.

1961 yılında çeviri olarak yayınlanan " Hayat " ve 1969 yılında çıkarılan " Meydan Larousse " ansiklopedileri kısa zamanda büyük ilgi görmüşlerdir. Bu iki ansiklopedi öğrencilerin, araştırmacıların, eğitimcilerin kısaca tüm yüzeysel bilgi arayanlar için önemli başvuru kaynakları olmuşlardır.

Son yıllarda ülkemizde görülen hızlı fiyat artışı, kağıt fiyatlarını olumsuz yönde etkilemiştir. Kitap maliyetinin artması kaynak kitap açığıyla birleşince fasiküller halinde uzun vadede yayınlanan ansiklopedi satışları büyük ilgi görmüştür. Toplum tarafından ansik-

lopedilere gösterilen bu ilgi zamanla bir çok yayınevini cezbetmiştir.

Bir ansiklopedinin hazırlanması için kaynak kitaplar kadar uzman bir kadroya ve büyük bir malî güce ihtiyaç olduğu düşünülürse, yabancı bir kaynağın yayın hakkını satın alıp bir çevirmene çevirterek piyasaya sunmak yayınevleri için ticari açıdan daha kârlı ve kolay gelmektedir. Denetim ve uyarlamalardan yoksun bu yayınlar kısa sürede hızla artarak 1983 yılında doruğa ulaşmıştır. Taksitli satışlar, yoğun radyo ve televizyon reklâmlarıyla desteklenen bu furya 1986 yılına dek devam etmiştir. O kadar ki gazeteler tirajlarını arttırabilmek için kupon karşılığı ansiklopediler vermeye bile başlamışlardır.

Araştırmamızın konusunu oluşturan 1980 - 1989 yılları arasında yayınlanan ansiklopediler incelendiğinde ortaya çıkan en çarpıcı sonuç bu dönemde ansiklopedi sayısında görülen büyük artıştır. Hipotezimizde de vurgulamak istediğimiz bu artışın beraberinde getirdiği niteliksizlikler metin içinde sayılarıyla kanıtlanmıştır.

Bu dönemde yayınlanan 70 ansiklopedinin % 54.2' si çeviri ve % 17.1' i tekrar basımdır. Çok sayıda değersiz yapıt bu dönemde çevrilmiştir. 38 çeviri ansiklopediden sadece 2 tanesi bilinen yayınevlerinin ürünüdür. Bu kaynakların büyük bir kısmının yayın hakkı İtalya' daki yayınevlerinden satın alınmıştır ve otoriteleri kanıtlanmış isimler değildir. Çeviri yapıtların seçiminde niteliğe, otoriteye değil, kâr amacına önem verildiği anlaşılmaktadır. Ayrıca bu çalışmaların uyarlanmasında eksiklikler gözlenmektedir. Çocuk, gençlik, sağlık, aile, bilim gibi konu ansiklopedilerinin tamamına yakı-

nı çeviridir. Özgün çalışmaların büyük bir kısmı el kitabı ve yardımcı kaynak özellikleri taşımaktadır. Bu dönemde hazırlanan Türkiye ve Türk tarihi ile ilgili ansiklopediler özgündür.

İncelenen ansiklopedilerin % 91.5' inde makaleler imzasızdır. % 75.8' inde ise kullanılan kaynaklar belirtilmemiştir. Bu da büyük ölçüde ansiklopedilerin güvenilirliğini sarsmaktadır.

Daha çok özel konu ansiklopedilerinin hazırlandığı bu dönemde ansiklopedilerin % 35.7' si alfabetik, % 64.3' ü ise sistematik düzende hazırlanmışlardır. Özellikle sistematik düzende hazırlanan kaynakların kullanımında büyük katkısı olan dizin ve içindekiler tablosuna gereken ilgi gösterilmemiştir. Dizini olan ansiklopedilerin oranı % 41.4, içindekiler tablosu olan ansiklopedilerin oranı ise % 47 dir. Kısaltmalar listesi kullanan kaynaklar genel toplamın % 7' sini oluştururken göndermeler kullanan kaynaklar % 37 oranındadır. Ansiklopediler içinde ek hazırlayanların oranı % 4.2 dir. Ansiklopedilerin hazırlanmasında sıkça yanlışlar, eksik bilgiler ve baskı hataları görülürken, okuyucuyu bu hatalardan haberdar edecek yanlış-doğru cetvelleri ihmâl edilmiştir. Oysa yanlış-doğru cetveli, dizini, kısaltmalar tablosu, bibliyografyası olmayan bir ansiklopedinin güvenilirliğinden söz edilemez.

Ansiklopedilerin güvenilirliği, otoritesi, kullanımı ve güncelliğini yansıtan bu sayılar ne denli olumsuzsa, fiziksel özelliklerini yansıtan sayılar da o denli olumludur. İncelediğimiz 70 ansiklopedinin % 97' si resimli, % 90' ı da ciltlidir. Ciltler albenili, kâğıtlar birinci kalite, baskı nettir. Ciltler renkli ve çekici olmalarına karşın, uzun kullanıma karşı dayanıksızdırlar. Bu da yayıncı-

nın eserinin kalıcılığına karşı gösterdiği ilgisizlik açısından önemlidir.

Ansiklopedilerin büyük bir çoğunluğunun bu yıllar içerisinde ticari amaçla yayınlandığını gösteren bu sonuçlar hipotezimizi doğrulamaktadır.

Ayrıca yıllar içinde sayıları az da olsa başarılı özgün çalışmalar ve bu alanda iyi isim yapmış yayınevleri de vardır. Bu çalışmaları incelediğimizde yazarıyla, grafikeriyle, editörüyle, düzenleyeniyle geniş bir ekip çalışması karşımıza çıkmaktadır. Bu da Türkiye'de ansiklopediciliğin geniş kadrolara ve kaynaklara dayanan özenli çalışmalar olduğunun kavrandığını ve kurumlaşmanın başladığını göstermektedir.

Bu dönemde ansiklopedilere gösterilen büyük ilgi çeşitli nedenlere bağlanabilir. Okunup-okunmadıkları tartışılan bu yayınlar, en azından okunmak ümidiyle alınmaktadır. Çocukların yararlanması düşüncesiyle satın alınan ansiklopediler eğitim sisteminde tamamlayıcı kaynaklar olarak düşünülmektedir. Yüzeysel bilgi içeren ansiklopedilere gösterilen ilginin, toplumun kültür düzeyi ve okuma alışkanlığı yükseldikçe kitaba ve dergiye de yöneleceğini sanıyoruz.

Bu alanda önerilerimizi şu şekilde sıralayabiliriz.

- Herşeyden önce ulusal bir ansiklopediye ihtiyaç vardır. Bugün yetersiz durumda olan " Türk Ansiklopedisi " yeniden gözden geçirilerek kısa sürede yeni bir basımı hazırlanmalıdır. Makalelerin ele alınışı, uzunlukları arasında bir denge kurularak, eser hükümet politikalarının izlerini taşımaktan kurtarılmalıdır.

- Ansiklopediler üzerinde bir denetim mekanizmasının yaratılması zorunludur. Nasıl ki American Library Association tarafından onaylanmayan bir ansiklopedi takımı Amerika' da şüpheyile karşılanıyorsa, Türk Kütüphaneciler Derneği' nin bu yayınları kontrol edip değerlendirecek daimi statülü bir komite kurmasının yararlı olacağı kanısındayız.

- Yayınlanan ansiklopediler konunun uzmanı kütüphanecilerce incelenmeli ve değerlendirmeler Dernek bülteninde yer almalıdır. Ayrıca yurt dışında ansiklopedileri ve diğer müracaat kaynaklarını tanıtan pek çok monograf ve süreli yayın çıkmaktadır. Tüketicinin bu kaynakları seçiminde yardımcı olacak benzeri yayınlara ülkemizde de büyük ihtiyaç vardır.

- Ansiklopediler kolay kazanç alanı olarak görülmekten çıkarılmalı, devletin kültür politikası içinde ele alınmalıdır. Nitelikli yapımların özendirilmesi için özgün ve tutarlı yapıtlar ödüllendirilmeli ve tanıtılmalıdır. Yayınevlerinin sorunlarına eğilerek ansiklopedilerin hazırlanmasında yararlanılan kaynak kitapların basımına ağırlık verilmelidir.

- Çevirilerde, tanınmış, güvenilir kaynaklar seçilmeli, çevirenlerin uzmanlık alanları dikkate alınmalı ve Türkiye ile ilgili maddeler özgün olarak hazırlanıp eserin bütünlüğünü bozmadan esere katılmalıdır.

- Ansiklopedilerin hazırlanmasında kütüphanecilerden yararlanılmasının yerinde olacağı kanısındayız. Dizinlerin, içindekiler tablosunun, düzenin, bibliyografyaların hazırlanmasından, eserin editörlüğüne kadar bu çalışmaların kütüphanecilik bilgileriyle birleş-

tirilmesi yararlı olacaktır.

- Sonuçta ansiklopedilerin yüzeysel bilgiler içerdiği ve hiç bir zaman derin bir çalışma olmadığı unutulmamalıdır. Araştırmacılar kitaplara ve dergilere yöneltilmeli, ansiklopediler bibliyografya ve okuma listeleriyle kullanıcıları daha derin bilgilere yönlendirecek şekilde hazırlanmalıdır.

Bu alanda yapılacak olan bilimsel çalışmaların ansiklopediciliğimize yararlı olacağı kanısındayız.

KAYNAKÇA

AKBAYAR, Nuri

- 1984 " Ansiklopediciliğimizin ilk 80 Yılı ". Türkiye' de Dergiler Ansiklopediler (1849-1984). İstanbul: Gelişim.

BAİLEY- Edgar Jr.

- 1985 " Acquisition and Use of General Encyclopedias in Small Academic Libraries ". Reference Quarterly. Winter:218-223.

- 1984 Başkent Yayınları Büyük Kültür Ansiklopedisi. Ankara: Başkent Yayınevi.

BAYSAL, Jale

- 1968 Müteferrika' dan Birinci Meşrutiyet' e Kadar Osmanlı Türklerinin Bastıkları Kitaplar. İstanbul: İ.Ü.E.F.

COLINSON, Robert

- 1966 Encyclopedias: Their History Throughout the Ages. New York: Hafner Pub. Co.

CUMHURİYET KİTAP KULÜBÜ

- 1988 Genel katalog. İstanbul: Cumhuriyet.

ÇALIKUŞU, Nevzat

- 1985 " Yayın Hayatımızın 1984' deki Hal-i Pür Melâli." Türkiye Kültür ve Sanat Yıllığı. Ankara: T.Y.B.

ÇOTUKSÖZEN, Yusuf

- 1984 " Ansiklopedicilikte Yeni Dönem ." Türkiye' de Dergiler Ansiklopediler (1849-1984). İstanbul: Gelişim Yayınları.

DEMİRAY, Kemâl

- 1980 Temel Türkçe Sözlük. 2. bs. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- 1974 The Encyclopedia Americana. International Edition. New York: Americana Corporation.

ERTOP, Konur

- 1987 " Ulusal Ansiklopedi." Türk Dili Dergisi. 3: 38

EYÜBOĞLU, İsmet Zeki

- 1983 " Okuma ilgisinde Yön Değişmesi." Milliyet Sanat 4: 62
- 1949 " Farabi ." İslam Ansiklopedisi. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

GÜNDÜZ, Mahmut

- 1976 " İslamda İlk Ansiklopediler." Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni. 25 (1):
- 1989 Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans ve Doktora-Sanatta Yeterlik Tezleri Yazım ve Basım Yönergesi. (Metin teksirdir).
- 1936 Hayat Ansiklopedisi. İstanbul: Cumhuriyet.
- 1949 " İbn-i Sina ." İslam Ansiklopedisi. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

JACKSON, Sidney

- 1977 " Towards a History of Encyclopedia from Amenemope of Egypt to the Collapse of Greek in Rome." Journal of Library History. Fall: 352

JACKSON, Sidney

- 1981 " Towards a History of Encyclopedia, from Jerome to Isidor." International Library Review. 13: 3

KAPTAN, Saim

- 1982 Bilimsel Araştırma Teknikleri ve İstatistik Yöntemleri. Ankara: H.Ü. Yayınları.

KARASAR, Niyazi

- 1984 Araştırmalarda Rapor Hazırlama. Ankara: Taş Kitapçılık.

KATZ, William A.

- 1969 Introduction to Reference Work. Vol.1. New York: McGraw Hill.

KISTER, Kenneth F.

- 1976 Encyclopedia Buying Guide. New York: R.R. Bowker, Co.

KÖPRÜLÜ, Orhan E.

- 1981 " Milli Kültürümüz ve Ansiklopediler." Türk Kültürü Dergisi. 19, 219: 32-35
- 1970 " Librarians Help Write Encyclopedia Americana." Library Journal. 95: 1432.

- 1969 Library and Information Science Abstracts. London: Library Association.
- 1936 Library Literature. New York: H.W. Wilson Co.
- 1973 Meydan Larousse Büyük Lûgat ve Ansiklopedi. İstanbul:Meydan Yayıncılık.

ÖZERDİM, S. ve C.E. ARSEVEN

- 1954 " Sanat Ansiklopedisi." Türk Dili. 3, 34: 616-618

ÖZKIRIMLI, Atilla

- 1983 " Ansiklopedi Yayıncılığını Tartıştılar." Gösteri. Kasım, 36: 7

SALGIR, Abdülkadir

- 1959 " Gençlik Ansiklopedisi." Türk Dili. 8, 89: 287 - 289.

SENCER, M. ve Y. IRMAK

- 1984 Toplum Bilimlerinde Yöntem. Say Yayınları.

SHORES, Louis

- 1965 " Forum on Encyclopedias." Reference Quarterly. Winter: 4

SHORES, Louis

- 1964 " Judging an Encyclopedia." Reference Quarterly. 4: 4

TUĞLACI,Pars

- 1983 Okyanus Ansiklopedik Sözlük. İstanbul: Cem Yayınevi.

TURABIAN, Kate L.

1973 A Manual for Writers of Term Papers, Theses and Dissertations. 4. ed. Chicago: University of Chicago Press.

1977 Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi: Devirler, İsimler, Eserler, Terimler. İstanbul: Dergâh Yayınları .

1952-1986 Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni. Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneği.

1935- Türkiye Bibliyografyası. Ankara: Milli Kütüphane

1986 Türkiye Kültür ve Sanat Yıllığı. Ankara: Türkiye Yazarlar Birliği.

1952- Türkiye Makaleler Bibliyografyası. Ankara: Milli Kütüphane

VARDAR, Berke

1972 " Aydınlanma Çağının Dev Yapıtı Encyclopedia 200 Yaşında." Varlık. 39, 779: 56

VURKAÇ, Yılmaz

1985 Atatürk ve Kitap. İstanbul: Milliyet Yayın A.Ş.

WINCHELL, Constance M.

1967 Guide to Reference Books. 8.ed. Chicago: ALA

1984 " Yayın Dünyası." Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi. İstanbul: İletişim

EK I.

1980 SONRASI TÜRKİYE' DE YAYINLANAN ANSİKLOPEDİLERİN

DEĞERLENDİRİLMESİ

1980 sonrası yayınlanan ansiklopediler incelenirken IV.Bölümde değinilen ölçütler esas alınmıştır. Eserlerin otoritesi, çeviri olup olmadığı, hazırlayanlar, düzeni, amacı araştırılmış, eserin kullanımını kolaylaştıran ögeler üzerinde durulmuştur. Bunun için gerekli olan dizin, göndermeler, içindekiler tablosu, yöneltici yazıların olup olmadığı her kaynağın değerlendirilmesinde belirtilmiştir. Aynı konu üzerinde hazırlanan konu ansiklopedileri değerlendirilirken benzerleriyle kıyaslanarak eksiklikleri ve üstünlükleri dikkate alınmıştır. Genel ansiklopedilerin değerlendirilişinde önceden rastgele saptanan bazı maddeler ansiklopedilerin hepsinde aranmıştır. İncelenen bütün kaynakların fiziksel özellikleri değerlendirmede belirtilmiştir. Bibliyografyaların, düzeltmeler ve kısaltmalar listesinin olup olmadığı araştırılmış, bibliyografyalarda yer alan kaynakların verilişi şekline ve güncelliğine dikkat edilmiştir. Ansiklopedilerin hitap ettiği grup, eser adında ve önsözünde belirtilmişse, makaleler üslûp ve ele alınışları açısından incelenmiştir. İncelenen ansiklopediler, yıllara ayrılmış ve yılların altında adlarına göre alfabetik sıralamada verilmiştir. Yayını devam eden ansiklopediler belirtilmiş, fakat tamamlanmadığı için değerlendirmeye alınmamışlardır.

1- 1980 YILINDA YAYINLANAN ANSİKLOPEDİLER

Çağdaş Aile Ansiklopedisi. İstanbul, Hasal Kültür Yayınları, 1980.4c

Otorite: Hasal Kültür Yayınları tarafından çeviri olarak yayınlanmıştır. Hangi kaynaktan çevirildiği, hazırlayanların ve katkıda bulunanların listesi yoktur. Ansiklopedinin 1.cildinde tek bir çeviren adı belirtilmiş olup, makaleler imzasızdır.

Amaç ve Kapsam: Her cilt ayrı bir konuyu işlemektedir. 1. cilt " Aile Sağlığı ", 2. cilt " Çocuk ", 3. cilt "El ve Ev İşleri" , 4. cilt " Mutfak Bilgisi " konularında hazırlanmıştır.

Düzen: Her cilt içindeki konuların verilişi dağınık olup, detaylı bir dizini yoktur. Makaleler uzun ve göndermeler kullanılmamıştır.

Fiziksel Özellikler : Eser ciltli, kağıt kaliteli olup, resimlerin büyük bir kısmı renklidir.

Bibliyografya: Bibliyografya verilmemiştir.

Düzye ve Diğer Özellikler : Ev kadınlarına seslenen ansiklopedide konuların ele alınışı ve işlenişi bilimsellikten uzak, aktüel kadın dergisi niteliğindedir. Eki, kısaltmalar ve düzeltmeler listesi yoktur.

Gelişim Alfabetik Gençlik Ansiklopedisi. İstanbul, Gelişim Yayınları, 1980. 10c.

Otorite: Gelişim Yayınları tarafından Arnaldo Mondadori' den yayın hakkı satın alınarak çeviri olarak hazırlanmıştır. Çevirenlere ait kayıt yoktur. Yayın Kurulunda yer alanların isimleri belirtilmiştir. Makaleler imzasızdır.

Amaç ve Kapsam: Doğa ve insan bilimleri konusunda hazırlanmıştır.

Düzen: Düzeni alfabetiktir. Makaleler kısa olup, dizini vardır.

Fiziksel Özellikler : Ciltli ve resimlidir. Kağıt kaliteli ve dayanıklı olup, harita ve çizimlerle makaleler desteklenmiştir. Resimlerin büyük bir kısmı renklidir. Yönlendirici yazılar kullanılmıştır.

Bibliyografya: Kullanılan kaynaklar belirtilmemiştir.

Düzy ve Diğer Özellikler: Gençler için hazırlanmış bir kültür ansiklopedisidir. Diğer kültür ansiklopedilerinden önemli bir farkı yoktur. Maddeler yetersiz ve eksiktir. Eki, kısaltmalar ve düzeltmeler listesi yoktur.

Herkes için Ansiklopedik Bilgiler. 3.bs. İstanbul, Remzi Kitabevi, 1980, 1c.

Otorite: Remzi Kitabevi tarafından Grisewood and Dempsey Ltd.in izniyle çeviri olarak yayınlanmıştır. Makaleler imzasızdır.

Amaç ve Kapsam: Evren, hayvanlar, insanlar, bilim ve teknik konularında bilgi vermektedir.

Düzen: Bilgiler sistematik olarak düzenlenmiştir. İçindekiler listesi ve dizini vardır.

Fiziksel Özellikler : Karton kapak ve üçüncü hamur kağıt kullanılmıştır. Cildi dayanıksızdır. Resimlere, harita ve çizimlere yer vermekte olup, resimlerin bir kısmı renklidir. Sayfa başlarında yönlendirici harfler kullanılmıştır.

Bibliyografya: Bibliyografya verilmemiştir.

Düzy ve Diğer Özellikler: Genel bir çalışma olan eser 156 sayfa olup yetersizdir. Eki ve düzeltmeler listesi yoktur.

Nasıl Çalışır? Gelişim A' dan Z' ye Teknoloji ve İcatlar Ansiklopedisi. İstanbul, Gelişim Yayınları, 1980-1982. 7c.

Otorite: Gelişim Yayınları tarafından çeviri olarak hazırlan-

mıştır. Hangi yayından çevirildiği ve hazırlayanlar belirtilmemiş olup, makaleler imzasızdır.

Amaç ve Kapsam: Araçların nasıl çalıştığını açıklayan 1000' i aşkın makaleyi kapsamaktadır.

Düzen : Düzeni alfabetiktir. Göndermeleri mevcut olup, kullanımı kolaydır.

Fiziksel Özellikler : Eser ciltlidir. Kağıt ve baskı kalitelidir. Bol miktarda resim, şema, çizim kullanılmış olup, resimlerin bir kısmı renklidir. Sayfa başlarında yöneltici sözcükler vardır.

Bibliyografya: Bibliyografya verilmemiştir.

Düzy ve Diğer Özellikler: Okul çağındaki çocuklar, özellikle meslek okulu öğrencileri ve teknik elemanlar için hazırlanmış bir konu ansiklopedisidir. Eki ve düzeltmeler listesi yoktur.

Türkiye Ansiklopedisi. İstanbul, Serhat Yayınevi, 1980. 3c.

Otorite: Ekrem Uykucu tarafından hazırlanmış tek yazarlı bir kaynaktır.

Amaç ve Kapsam: Türkiye'yi konu alan eserde 67 il 584 ilçe ve

ünlü kişiler tanıtılmaktadır. Yörelere hakkında tarihi, coğrafi, ekonomik bilgiler içermektedir.

Düzen: Alfabetik olarak düzenlenen eserde makaleler uzundur. Son ciltte dizini vardır. Göndermeler kullanılmamıştır.

Fiziksel Özellikler: Ciltli olan eserde kağıt dayanıksızdır. Resimli olup her bölgenin haritası verilmiştir.

Bibliyografya: Bibliyografyada verilen kaynaklar eski tarihlidir.

Düzen ve Diğer Özellikler: Daha çok ilk ve orta öğrenim çağındaki çocuklara ve Türkiye ile ilgili yüzeysel bilgi arayan okuyuculara seslenmektedir. Eki ve düzeltmeler listesi yoktur.

2- 1981 YILINDA YAYINLANAN ANSİKLOPEDİLER

A' dan Z' ye Şifalı Bitkiler, Ev İlaçları, Şifalı Sular Ansiklopedisi. İstanbul, Geçit Kitabevi, 1981. 1.bs. 1c. (4.bs. 1986)

Otorite: Ayhan Yalçın' a ait tek yazarlı bir kaynaktır.

Amaç ve Kapsam: Bitki ile tedavi, ilaçların hazırlanışı ve şifalı sular hakkında bilgi vermektedir. Eser üç bölüm altında toplanmıştır.

Düzen: Düzeni sistemattiktir. Her bölüm için ayrı dizin hazırlanmıştır. İkinci bölümün dizini, ilk bölümün başında verildiği halde bu yanlış, bir duyuruyla metin içinde düzeltilmemiştir. Makaleler kısadır.

Fiziksel Özellikler: Karton kapak ve üçüncü hamur kağıdın kullanıldığı kaynakta bitki resimleri ayrı bir bölümde toplanmıştır.

Bibliyografya: Kullanılan kaynaklar eski tarihlidir.

Düzeş ve Diğer Özellikler: Ev ilaçlarıyla ilgilenenlere seslenen kaynakta hastalık ve bitki adlarını açıklayıcı bir sözlükle reçete ve tedavi yöntemlerine yer verilmiştir.

Bilgilerik. İstanbul, Modern Eğitim Araç ve Gereçleri, 1981-1983, 26c.

Otorite: Modern Eğitim Araç ve Gereçleri T.A.Ş. tarafından yayın hakkı First Books Franklin Watts Inc.' dan satın alınarak çeviri olarak yayınlanmıştır. Yazı Kurulu ve Katkıda Bulunanlar listesi vardır.

Amaç ve Kapsam: Doğa, sağlık, uzay, fen ve sosyal bilimler, spor, ülkeler gibi konuları içermektedir.

Düzen: Eserin belli bir düzeni yoktur. 1-15. ciltlerde birbiriyle .

ilgisiz pek çok konu dağınık bir şekilde yer almaktadır. 15-25. ciltler ülkelere ayrılmıştır. 26. cilt yine birbirinden farklı pek çok konuyu bir arada toplamıştır. Eserin tamamı 26 cilt olmasına rağmen 1. cildin başında sadece 20 cildi kapsayan içindekiler tablosu vardır. Göndermeler kullanılmamıştır. Makaleler uzun ve konular birbiriyle bağlantısızdır.

Fiziksel Özellikler: Ansiklopedi ciltlidir. Kağıdının kalın ve dayanıklı olmasına karşın cildi dayanıksızdır. Renkli ve renksiz resimler, çizimler, haritalar makalelerle bir arada kullanılmıştır. Bu kadar karışık kullanıma karşın cilt sırtında ve sayfa başlarında yöneltici yazılar verilmemiştir.

Bibliyografya: Kullanılan kaynaklar belirtilmemiştir.

Düzey ve Diğer Özellikler: Daha çok okul çocuklarına seslenmektedir. Eki vardır. Fakat eki güncelleştirme çalışmalarına yönelik olmayıp, daha çok önceden işlenmiş konulara yer vermektedir. Kısaltmalar ve düzeltmeler listesi yoktur.

Çocuk ve Gençlik Genel Kültür Ansiklopedisi. İstanbul, Cem Yayınevi, 1981. 4c.

Otorite: Cem yayınevi tarafından William Collins Sons and Co. Ltd.' in izniyle çeviri olarak hazırlanmıştır. Makaleler imzasızdır. Eser tek bir çevirmence çevirilmiştir.

Amaç ve Kapsam: Çocukların ve gençlerin hedeflendiği çalışmanın her cildinde ayrı bir konu işlenmiştir.

Düzen: Sistematiik düzendedir. Her cildin başında içindekiler tablosu vardır. Makaleler ana başlıklar altında alt başlıklar halinde düzenlenmiş olup göndermeler kullanılmamıştır. Genel dizini olmayan eserin kullanımı zordur.

Fiziksel Özellikler: Cildi ve kağıdı dayanıklı olan kaynaktaki makaleler, resimler, haritalar ve çizimlerle desteklenmiştir. Basıkı nettir. Yönlendirici harflere yer verilmemiştir.

Bibliyografya: Kullanılan kaynaklar belirtilmemiştir.

Düzyey ve Diğer Özellikler: Özellikle ilk ve orta eğitim düzeyindeki çocuklar için hazırlanan ansiklopedinin eki yoktur.

Gelişim Büyük Coğrafya Ansiklopedisi. İstanbul, Gelişim Yayınları, 1981. 10c.

Otorite: Çeviri olan eserin yayın hakkı Rizzoli Editore' den Gelişim Basım ve Yayım A.Ş. tarafından satın alınmıştır. Makaleler imzasız olup eserin hazırlanmasına katkıda bulunanların ve yayın kurulu üyelerinin isimlerine yer verilmemiştir.

Amaç ve Kapsam: Ansiklopedi coğrafya konusunda hazırlanmıştır.

Kıtalar altında ülkeleri idari, siyasi, coğrafi, ekonomik özellikleriyle işlemektedir.

Düzen: Sistematik düzende olan ansiklopedide makaleler uzun ve dizin yetersizdir. Kullanımı zordur.

Fiziksel Özellikler: Eserin cildi ve kağıdı dayanıksızdır. Bol ve büyük resimlere, haritalara, çizelgelere yer verilmiştir. Öyle ki makaleler resimleri açıklayıcı durumda kalmıştır. Resimlerin büyük bir kısmı renklidir.

Bibliyografya: Bibliyografyaya yer verilmemiştir.

Düzen ve Diğer Özellikler: Coğrafya ile ilgilenen okuyuculara ve okul çağı çocuklarına seslenen eserin, güncelleştirilmeye en çok ihtiyacı olan kaynaklardan birisi olmasına rağmen eki yoktur.

Gelişim Hayvanlar Ansiklopedisi. İstanbul, Gelişim Yayınları, 1981.9c.

Otorite: Yayın hakkı Fratelli Fabbri' den Gelişim Yayınları tarafından satın alınan ansiklopedide hazırlayanlar ve çevirenlere ilişkin kayıtlar belirtilmiştir. Makaleler imzasızdır.

Amaç ve Kapsam: Omurgalı hayvanlardan başlayarak belirli bir düzen içinde tüm hayvanlar hakkında bilgi vermektedir.

Düzen: Sistematik düzende hazırlanan eserin içindekiler listesi ve dizini olmadığı için kullanımı zor ve karışıktır. Makaleler uzun olup göndermelere yer verilmemiştir.

Fiziksel Özellikler: Ciltli olan eserde kâğıt dayanıklıdır. Bol resimlerle makaleler desteklenmiştir. Resimlerin büyük bir kısmı renklidir. Yöneltilmiş harfler kullanılmamıştır.

Bibliyografya: Yararlanılan kaynaklar belirtilmemiştir.

Düzen ve Diğer Özellikler: Daha çok çocuklara seslenecek düzeyde hazırlanan ansiklopedinin eki yoktur.

Görsel Genel Kültür Ansiklopedisi. İstanbul, Görsel Yayınlar A.Ş., 1981. 6c.

Otorite: Görsel Yayınlar tarafından yarı derleme yarı telif olarak hazırlanmıştır. Makaleler imzasızdır. Yazı denetleme kurulunda yer alanların isimleri belirtilmiştir.

Amaç ve Kapsam: Geniş kullanımlı bir genel kültür ansiklopedisi olması amaçlanmıştır.

Düzen: Alfabetik düzendedir. Makaleler kısa olup dizin yoktur.

Fiziksel Özellikler: Boyutları küçük olan kaynak ciltli ve resim-

lidir. Çizim ve haritalar makalelerle bir arada kullanılmıştır. Yöneltilici yazılara sayfa başlarında yer verilmiştir.

Bibliyografya: Yararlanılan kaynaklar belirtilmemiştir. İstatistikî bilgilerin nerelerden alındığı ve tarihi belirsizdir.

Düzen ve Diğer Özellikler: Genel kültür ansiklopedisi olarak yetersiz olan kaynakta maddeler dar ve eksik tutulmuştur. 6.cildin sonunda yanlışları veren bir listesi vardır. Eki ve kısaltmalar listesi yoktur.

Renkli Sosyal Bilgiler Ansiklopedisi. İstanbul, Kahraman Yayınları, 1981. 2.bs. (ilk basım 1979)

Otorite: Ekrem Uykucu tarafından tek yazarlı olarak hazırlanan kaynak Kahraman Yayınları'nca basılmıştır.

Amaç ve Kapsam: Tarih ve coğrafya konuları ağırlıklı olmak üzere sosyal bilimler konusunda hazırlanmıştır.

Düzen: Alfabetik düzendedir. Makaleler kısa tutulmuştur. Her cildin arkasında içindekiler listesi yer almaktadır. Göndermeler yetersizdir.

Fiziksel Özellikler: Ciltli olan eserin kâğıdı üçüncü hamur ve dayanıksızdır. Resimler ve haritalar renklidir.

Bibliyografya: Yararlanılan kaynaklar 1. cildin başında belirtilmiştir.

Düzyey ve Diğer Özellikler: ilk ve ortaokul öğrencileri için hazırlanan eserin eki ve düzeltmeler listesi yoktur.

Sanat Tarihi Ansiklopedisi. İstanbul, Görsel Yayınlar, 1981. 4c.

Otorite: Ansiklopedi Arnaldo Mondadori' nin izniyle Görsel Yayınlar A.Ş. tarafından çeviri olarak yayınlanmıştır. Eserin özgün basımının tarihi 1966' dır. Çevirmen olarak iki isim belirtilmiş ve uzmanlık alanları hakkında bilgi verilmemiştir. Makaleler imzasızdır.

Amaç ve Kapsam: Tarih öncesi sanattan başlayarak, çağdaş sanat dallarına kadar yüzeysel ve kısa bilgiler içermektedir.

Düzen: Sistematik düzyende olan eserin son cildine Türk ve İslam sanatı, başlangıcından bugüne kadar olan gelişimiyle eklenmiştir. Bu durum eserin düzenini ve bütünlüğünü bozmuştur. Sondaki bu bölüm geniş başlıklar halinde ve uzun makaleler şeklinde hazırlanmıştır. 1. cildin başında içindekiler tablosu yer almaktadır. 4. cildin sonunda dizini ve sanat terimlerini açıklayan bir sözlüğü vardır.

Fiziksel Özellikler: Eser ciltli, kâğıt kalın, resimler bol ve

renklidir. Yöneltilici yazılar kullanılmıştır.

Bibliyografya: Eserin bir bibliyografyası varsa da bu sadece Türk ve İslâm sanatıyla ilgili son bölümde kullanılan kaynakları kapsamaktadır. Resimlerin hangi kaynaklardan alındığı altlarında belirtilmiştir.

Düzen ve Diğer Özellikler: Sanat tarihiyle ilgilenenlere seslenen ansiklopedi bilgi açısından yetersizdir.

Yeni Hayat Ansiklopedisi. İstanbul, Doğan Kardeş Yayınları, 1981.6c.

Otorite: Çeviri olarak hazırlanan " Hayat Ansiklopedisi " nin gözden geçirilmiş yeni basımıdır. Doğan Kardeş Yayınları tarafından hazırlanan ansiklopedide emeği geçenler belirtilmiştir.

Amaç ve Kapsam: Genel kültür ansiklopedisi niteliğindedir.

Düzen: Kısa makaleler alfabetik olarak düzenlenmiştir. Son cildin arkasında dizini vardır. Göndermeler kullanılmıştır. Özel adların telâffûzunu veren bir liste hazırlanmıştır. Kullanımı kolaydır.

Fiziksel Özellikler: Ciltli olan eserde kâğıt dayanıklıdır. Büyük bir kısmı renksiz olup resimler, haritalar ve çizimler kullanılmıştır. Yazıların puntosu küçüktür.

Bibliyografya: Yararlanılan kaynaklar belirtilmiştir.

Düzyey ve Diğer Özellikler: Her tür bilgi arayan okuyucuya seslenen eserin arkasında ek bilgiler sayfası vardır.

Yurt Ansiklopedisi. İstanbul, Anadolu Yayıncılık, 1981. 11c.

Otorite: Anadolu Yayıncılık tarafından özgün olarak hazırlanmıştır. Belirtilen yazı kurulunda görev alanlar kendi alanlarında ün yapmış kişilerdir. Her cildin başında araştırmacılar, yazarlar ve denetleyenlerin isimleri yer almaktadır.

Amaç ve Kapsam: Türkiye hakkında bilgi veren kaynağın 1. ciltten 10. cilde kadar olan kısmı alfabetik olarak 67 ile ayrılmıştır. İller tarihi, endüstrisi, tarımı, folkloru ve tüm özellikleriyle incelenmiştir. 11. ve son cilt başlı başına Türkiye genelinde bilgiler veren ayrı bir kaynak niteliğindedir. Bu ciltte Türk tarihi, sosyo-ekonomik yapı, değal yapı, kültür, yönetsel yapı ülke perspektifinde ele alınmıştır. Genelde Türkiye'yi ele alan bu son cilt 30 000 girişle ayrı bir kullanıma ve ihtiyaca cevap verecek şekilde düzenlenmiştir.

Düzen: Sistematiik düzyende olan ansiklopedide makaleler uzun tutulmuştur. Tüm ciltleri kapsayan detaylı bir dizini vardır. Kullanımı kolaydır.

Fiziksel Özellikler: Eser ciltli, kâğıt beyaz ve incedir. Resimlerin bir kısmı renklidir. Makaleler, resimler, grafikler, haritalar ve istatistikî bilgilerle desteklenmiştir. Cilt sırtında ve sayfa başlarında yöneltici yazılar kullanılmıştır.

Bibliyografya: 11. cildin arkasında geniş bir kaynakça verilmiştir.

Düzyey ve Diğer Özellikler: Her düzeyde okuyucuya hitap edebilecek olan esere kısaltmalar ve düzeltmeler listesi eklenmiştir.

3- 1982 YILINDA YAYINLANAN ANSİKLOPEDİLER

Anadolu Uygarlıkları Ansiklopedisi. İstanbul, Görsel Yayınlar, 1982.

6c.

Otorite: Onsekiz bilim adamının katkılarıyla özgün olarak hazırlanan bu kaynak, Görsel Yayınlar tarafından yayınlanmıştır. Yazı kurulu ve katkıda bulunanlar belirtilmiştir. Makaleler imzalı olup resimleyenlerin ismi bir liste halinde verilmiştir.

Amaç ve Kapsam: Anadolu tarihinin siyasal dönemlerini, sanat, edebiyat, bilim, hukuk, ekonomi, mitoloji ve sosyal yaşam konularını ele almaktadır.

Düzen: Sistematik düzyeyde olup 1.cildin başında bölümlerin tab-

lusu verilmiştir. 6. cildin sonunda hem içindekiler tablosu, hem de genel dizini vardır. Kullanımı kolaydır. Makaleler uzun ve göndermeleri yoktur. Eserin sonuna " Türkiye Tarihi Yerler Klavuzu " eklenmiştir. Her bir dönem ayrı bir başlık altında ele alınmıştır.

Fiziksel Özellikler: Eser ciltli, kâğıt kalitelidir. Makaleler, plânlar, çizimler, haritalar ve resimlerle desteklenmiştir. Resimlerin bir kısmı renklidir.

Bibliyografya: Her makalenin sonunda kullanılan kaynaklar belirtilmiştir.

Düzy ve Diğer Özellikler: Anadolu Uygarlıkları' yla ilgilenen her düzeydeki okuyucu için yararlı bir kaynaktır. Kısaltmalar ve düzeltmeler listesi yoktur.

Çağdaş Dünya Ansiklopedisi. İstanbul, Remzi Kitabevi, 1982.6c.

Otorite: Arthur Butterfield' in izniyle Remzi Kitabevi tarafından çeviri olarak yayınlanmıştır. Makaleler imzasızdır.

Amaç ve Kapsam: Lise düzeyinde eğitim yapan gençlere yardımcı olmayı amaçlayan eserin her cildi ayrı bir konuya yer vermektedir. 1. cilt " Evren ve Yeryüzü ", 2. cilt " Hayvanlar ve Bitkiler ", 3. cilt " Uygarlık Tarihi ", 4. cilt " Vucüdümüz ve Sağ-

liğımız ", 5. cilt " Makinalar ve Teknoloji ", 6. cilt " Ülkeler ve İnsanlar " başlığını taşımaktadır.

Düzen: Düzeni sistematik olan kaynağın sonunda genel bir dizin vardır. Ayrıca her cildin başına içindekiler tablosu eklenmiştir. Kullanımı kolaydır.

Fiziksel Özellikler: Kaynak ciltli, kâğıt kaliteli ve dayanıklıdır. Resimlerden 250 kadarı renklidir. Renksiz resimlerin de kullanıldığı kaynakta ayrıca haritalar ve çizimler de yer almaktadır. Sayfa başlarında ve cilt sırtlarında yöneltici harf ve kelimeler kullanılmıştır.

Bibliyografya: Bibliyografya verilmemiştir.

Düzy ve Diğer Özellikler: Öğrencilere seslenen ansiklopedinin eki yoktur.

Doğa ve Bilim Ansiklopedisi. İstanbul, İnkilap ve Aka Kitabevleri, 1982. 6c.

Otorite: İnkilap ve Aka Kitabevleri tarafından Mc Donald Co. Educational Ltd.' in izniyle çeviri olarak yayınlanan eserin ilk cildinde yazarlar ve yayın kurulu üyelerinin isimleri verilmiştir. Ayrıca çevirenlerin ve resimleyenlerin isimleri belirtilmiştir.

Amaç ve Kapsam: Kaynak 3000' i aşkın başlık altında yeni bilgileri aktarmayı amaçlamaktadır. Deneyleri kapsayan bir bölüm esere eklenmiştir.

Düzen: Alfabetik düzende olan eserin sonunda dizini vardır. Göndermeler ve cilt sırtında yöneltici harfler kullanılmıştır. Makaleler birbiriyle orantılıdır.

Fiziksel Özellikler: Eser ciltli, kâğıt kalitelidir. Resimler, şemalar makalelerle bir arada kullanılmıştır.

Bibliyografya: Kullanılan kaynaklar belirtilmemiştir.

Düzye ve Diğer Özellikler: Eser daha çok okul çağı çocuklarına seslenmektedir. Eki, düzeltmeler ve kısaltmalar listesi yoktur.

Dünya Savaşları Ansiklopedisi. İstanbul, Görsel Yayınlar, 1982.2.bs. 7c. (İlk basım 1976)

Otorite: Görsel yayınlar tarafından çeviri olarak hazırlanan esere katkısı olanların isimleri belirtilmiştir. Makaleler imzasızdır.

Amaç ve Kapsam: I. ve II. Dünya Savaşları hakkında ayrıntılı bilgi vermeyi amaçlayan kaynağın ilk üç cildi I. Dünya Savaşı'na ayrılmıştır.

Düzen: Makaleler uzun ve kronolojik düzende verilmiştir. Genel bir dizini olmayan ansiklopedide kronolojik olarak hazırlanmış bir dizin vardır.

Fiziksel Özellikler: Eserin cildi ve kâğıdı dayanıksızdır. Kullanılan puntolar farklı olduğu için bazı makaleler iri bazıları küçük harflerle basılmıştır. Kağıdın kalitesi de yer yer farklılıklar göstermektedir. Resimler, haritalar bolca kullanılmıştır. Bunların büyük bir kısmı renksizdir. Cilt sırtında ve sayfa başlarında yöneltici harf ve kelimeler kullanılmıştır.

Bibliyografya: Yararlanılan kaynaklar belirtilmemiştir.

Düzey ve Diğer Özellikler: Dünya savaşları hakkında bilgi veren kaynağın düzeltmeler ve kısaltmalar listesi yoktur.

Eşim ve Ben. Resimli Cinsel Kültür ansiklopedisi. İstanbul, Görsel Yayınlar, 1982. 3c.

Otorite: Görsel Yayınlar tarafından özgün ve derleme olarak hazırlanmıştır. Metin yazarları belirtilmiştir.

Amaç ve Kapsam: Cinselliğin ve kadın-erkek ilişkisinin bütün yönlerini, ailenin bütün bireylerine yararlı olabilecek biçimde sunmayı amaçlamaktadır. 24 fasikülden oluşan ansiklopedinin her fasikülü ayrı bir konuya ayrılmıştır.

Düzen: Sistematik düzende olan ansiklopedinin içindekiler tablosu ve dizini vardır.

Fiziksel Özellikler: Eser ciltli, kâğıt ve baskı kalitelidir. Bolca resimler kullanılmıştır. Resimlerin büyük bir kısmı renklidir.

Bibliyografya: Bibliyografyası yoktur.

Düzen ve Diğer Özellikler: Daha çok yetişkinlere seslenen eserin sonunda Kavramlar Sözlüğü vardır.

Evin Ansiklopedisi. Çocuğumu Büyütüyorum. Ankara, Başkent Yayınevi, 1982. 1c.

Otorite: Fratelli Fabbri ve Başkent Yayınevi' nin işbirliğiyle hazırlanan eserde makaleler imzasızdır. Yazarlar belirtilmemiştir.

Amaç ve Kapsam: Eserin amacı çocuk gelişimi ve bakımı konusunda bilgi vermektir.

Düzen: Sistematik düzende olan eserin sonunda içindekiler tablosu vardır.

Bibliyografya: Kullanılan kaynaklar verilmemiştir.

Düzeş ve Diğer Özellikler: Çocuk bakımıyla ilgili bilgi arayan yetişkinlere seslenen eser yetersizdir. Düzeltmeler ve kısaltmalar listesi yoktur.

Evin Ansiklopedisi. Çocuk Hastalıkları. Ankara, Başkent Yayınevi, 1982. 1c.

Otorite: Başkent Yayınevi tarafından Fratelli Fabbri' den çeviri olarak hazırlanan eserde hazırlayanlar ve katkıda bulunanlarla ilgili hiç bir kayıt verilmemiştir.

Amaç: Çocuk hastalıkları ve korunması hakkında bilgi vermektedir.

Düzen: Sistematiş düzende hazırlanan eserin sonunda dizini vardır. Göndermeler kullanılmamıştır.

Fiziksel Özellikler: Boyutları küçük olan eser tek ciltlidir. Makaleler renkli resimlerle desteklenmiştir.

Bibliyografya: Bibliyografyası yoktur.

Düzeş ve Diğer Özellikler: Yetişkinlere seslenen eser dar kapsamlı ve yetersizdir. Esere çocuk adları dizini ve tıp sözlüğü eklenmiştir.

Evin Ansiklopedisi. Sağlık. Ankara, Başkent Yayınevi, 1982. 5c.

Otorite: Fratelli Fabbri' nin izniyle Başkent Yayınevi tarafından çeviri olarak hazırlanmıştır. Makaleler imzasızdır. Hazırlayanlar belirtilmemiştir.

Amaç ve Kapsam: Sağlık konusu yanında, güzellik, jimnastik hareketleri, diyet reçeteleri ve kadınlar için öğütleri kapsamaktadır.

Düzen: Düzeni alfabetiktir. Makalelerin genişliği birbiriyle oransızdır. Her cildin sonunda içindekiler dizini vardır.

Fiziksel Özellikler: Ciltli ve boyutları küçük olan eserin cildi dayanıksızdır. Bol resim kullanılmıştır. Bu resimlerin büyük bir kısmı renklidir. Konu başlıklarının kullanılmasında standartlara uyulmamıştır. Bazıları büyük bazıları küçük puntolarla verilmiştir. Yazı karakterleri de sayfadan sayfaya değişmektedir. Yöneltilmiş yazıları yoktur.

Bibliyografya: Yararlanılan kaynaklar belirtilmemiştir.

Düzen ve Diğer Özellikler: Diğer sağlık ansiklopedileriyle kıyaslandığında daha çok kadın dergisi özelliği göstermektedir. Düzeltmeler, kısaltmalar listesi ve eki yoktur.

Gelişim Evimiz. Ev, Dekorasyon ve Aile Ansiklopedisi. İstanbul, Gelişim Basım ve Yayım, 1982. 8c.

Otorite: Gelişim Yayınları tarafından Fabbri Editori Sp.A' dan çeviri olarak yayınlanmıştır. Makaleler imzasız olup ansiklopediyi hazırlayanlar ve Türkçe' ye çevirenler belirtilmemiştir.

Amaç ve Kapsam: Ansiklopedinin kapsamı ev, evin bölümleri, bahçe, döşeme ve ışıklandırma konularından oluşmaktadır.

Düzen: Uzun makalelerden oluşan kaynağın düzeni sistematiktir. Göndermeler kullanılmamıştır. Son cildin arkasında dizini vardır.

Fiziksel Özellikler: Ciltli olan eserin kâğıdı ve baskısı kalitelidir. Birçok renkli resim kullanılmıştır.

Bibliyografya: Bibliyografyası yoktur.

Düzye ve Diğer Özellikler: Özellikle iç mimari ve dekorasyonla ilgilenenlere seslenen kaynak, ansiklopediden çok ev dergisi niteliğindedir.

Sağlık Ansiklopedisi. İstanbul, Görsel Yayınlar, 1982. 5c.

Otorite: Görsel Yayınlar tarafından yarı derleme, yarı özgün olarak hazırlanan eserde özgün makaleler imzasızdır. Katkıda bulunanların isimleri belirtilmiştir.

Amaç ve Kapsam: Sağlık konusunda bilgi vermeyi amaçlayan ansiklopedi otuz bölümden oluşmaktadır.

Düzen: Sistematik düzende olan eserin sonunda detaylı bir dizini ve içindekiler tablosu vardır. Göndermeler kullanılmamıştır.

Fiziksel Özellikler: Kaynak citli, kağıdı dayanıksızdır. Resimler ve çizimler renklidir.

Bibliyografya: Kullanılan kaynaklar son cildin arkasında toplu olarak listelenmiştir. Bibliyografyada yer alan kaynaklar günceldir.

Düzey ve Diğer Özellikler: Eser sağlık konusunda bilgi arayanlara sesleniyor.

Temel Bilgiler Ansiklopedisi. İstanbul, İnkilap ve Aka Kitabevleri , 1982. 1c. (3. basım)

Otorite: Birinci basımı 1971, ikinci basımı 1979' da gerçekleştirilen tek ciltlik ansiklopedinin bu üçüncü basımının gözden geçirildiğine ve bilgilerin yenilendiğine ilişkin hiçbir kayıt verilmemiştir. Eser iki yazarlıdır.

Amaç ve Kapsam: Genel kapsamlı eser temel bilgiler konusunda bilgi vermeyi amaçlamaktadır.

Düzen: Alfabetik düzende olan eserin dizini yoktur. Göndermeler yetersizdir.

Fiziksel Özellikler: Üçüncü hamur kağıt kullanılmıştır. Cildi uzun kullanıma karşı dayanıksızdır. Resimlerin büyük çoğunluğu renksizdir.

Bibliyografya: Bibliyografyası yoktur.

Düzy ve Diğer Özellikler: Daha çok ilkokul çağı çocuklarına seslenen kaynak oldukça yüzeysel ve yetersizdir. Eki, düzeltmeler ve kısaltmalar listesi yoktur.

Türk ve İslam Ansiklopedisi. İstanbul, Tercüman Gazetecilik Matbaacılık A.Ş., 1982. 5c.

Otorite: Tercüman Gazetesi Ansiklopedi Servisi'nce hazırlanan eseri kimlerin hazırladığı, ya da katkıda bulunanların kimler olduğu belirtilmemiştir.

Amaç ve Kapsam: Ansiklopedinin konusu, ilimler tarihi, yeryüzü dinleri ve İslam dini esaslarını kapsamaktadır.

Düzen: Kronolojik düzende olan eserde makaleler uzundur. Son cildin arkasında içindekiler tablosu vardır. Göndermeler kullanılmamıştır.

Fiziksel Özellikler: Cilt ve kağıt dayanıksızdır. Baskı net değildir. Resimler, haritalar ve çizimler kullanılmıştır. Yöneltilici yazıları yoktur.

Bibliyografya: Bibliyografyası vardır.

Düzy ve Diğer Özellikler: Yetişkinlere hitabeden eserin ismi Türk ve İslam Ansiklopedisi olmasına karşın Türk tarihiyle ilgili maddeler oransızdır. Özellikle Atatürk ve Cumhuriyet dönemi ile ilgili maddeler diğer maddelere göre daha kısa tutulmuştur.

Yeni Bilimler Ansiklopedisi. İstanbul, Işık, 1982. 6c.

Otorite: Eğitim Teşebbüsleri Ltd.Şti. tarafından Grolier Enterprises Inc.' in izniyle çeviri olarak yayınlanmıştır. Makaleler imzasızdır.

Amaç ve Kapsam: Amacı yeni bilimleri tanıtmak olan kaynak teknik ve bilimsel konular hakkında gerçeğe dayanan sadeleştirilmiş bilgileri kapsamaktadır.

Düzen: Uzun makalelerden oluşan eserin düzeni alfabetiktir. Göndermeleri ve dizini yoktur.

Fiziksel Özellikler: Eser ciltli, kağıt kalın ve dayanıklıdır. cilt sırtlarında ve sayfa başlarında yöneltici yazılar kulla-

nılmıştır. Yazılar okunaklı, resimler, grafikler ve çizimler makaleleri açıklayıcı niteliktedir.

Düzye ve Diğer Özellikler: Çalışma yeni bilimlere kapsıyorsa da güncelleştirme amacıyla bugüne dek bir ek hazırlanmamıştır.

4- 1983 YILINDA YAYINLANAN ANSİKLOPEDİLER

A' danZ' ye Aile Sağlık Ansiklopedisi. İstanbul, T Yayınları, 1983.4c.

Otorite: T Yayınları tarafından " Reader's Digest' in " Family Health Guide " adlı eserinden çeviri olarak yayınlanmıştır. Makaleler imzasız olup katkıda bulunanlar ve çevirenlerin listesi vardır.

Amaç ve Kapsam: Sağlık konusunda bilgi vermeyi amaçlamaktadır.

Düzen: Eserin düzeni sistemattir. Makaleler uzun ve birbiriyile orantısızdır. Bazı makaleler bir satırla açıklanırken bazıları sayfalarca sürmektedir. Konu başlıklarının verilişinde hatalar vardır. Göndermeleri ve dizini yoktur. Kullanımı karışiktir.

Fiziksel Özellikler: Ciltli olan eserde resimlerin büyük bir kısmı renksizdir.

Bibliyografya: Bibliyografya verilmemiştir.

Düzey ve Diğer Özellikler: Yetişkinlere seslenen eser 2. cildinden sonra alfabetik düzende, tıp sözlüğü olarak devam etmektedir. Yetersiz bir kaynaktır.

A' dan Z' ye Fen ve Doğa Bilimleri Ansiklopedisi. İstanbul, Serhat Dağıtım, 1983. 1c.

Otorite: Serhat Dağıtım A.Ş. kaydı dışında eserin hazırlanmasıyla ilgili hiçbir kayıt yoktur. Makaleler imzasızdır.

Amaç ve Kapsam: Amacını belirtir bir önsözü yoktur. Doğa bilimleri ve bilim adamları konusunu kapsamaktadır.

Düzen: Alfabetik düzendedir. Dizin ve göndermeleri yoktur. Makaleler kısadır.

Fiziksel Özellikler: Ciltli olan eserin kağıdı dayanıksızdır. Resimler ve çizimler renksizdir. Sayfa başlarında yöneltici yazılar kullanılmıştır.

Bibliyografya: Cildin sonunda kısa bir kaynakça verilmişse de burada yer alan kaynaklar eski tarihlidir.

Düzey ve Diğer Özellikler: Daha çok ilkokul çağı çocuklarına hitabeden eserin eki, kısaltmalar ve düzeltmeler listesi yoktur.

Aile Ansiklopedisi. İstanbul, Bahar yayınları, 1983. 1c.

Otorite: Tek yazarlı bir kaynaktır.

Amaç ve Kapsam: Aile ile ilgili maddeler din açısından ele alınarak incelenmiştir.

Düzen: Sistemattiktir. İçindekiler tablosu vardır.

Fiziksel Özellikler: Ciltli olan eserin kağıdı üçüncü hamur ve dayanıksızdır. Resimlere yer verilmemiştir.

bibliyografya: Bibliyografyası yoktur.

Düzeş ve Diğer Özellikler: Kadınlara seslenen eser aile ansiklopedisinden çok din kitabı özelliği taşımaktadır. Yetersiz ve yanlıdır.

Arkın Kültür Ansiklopedisi. İstanbul, Arkın Kitabevi, 1983. 1c.

Otorite: Instituto Geografico De Agostini' nin izniyle Arkın Kitabevi tarafından çevirilen ansiklopedinin hazırlayanlar ve çevirenler kaydı yoktur. Yazı kuruluna katılan Türk yazarların isimleri belirtilmiştir. Makaleler imzasızdır.

Amaç ve Kapsam: Eğitime yardımcı olması amacıyla hazırlanan bir genel kültür ansiklopedisidir.

Düzen: Alfabetik düzende olan eserde makaleler geniş başlıklar altında ve uzun tutulmuştur. Göndermeleri ve dizini yoktur. Bilgiler eksik, başlıklar yetersizdir. Konular arasında bir denge kurulamamıştır.

Fiziksel Özellikler: Ciltli olan eser renkli resim ve haritalarla desteklenmiştir. Sayfa başlarında yöneltici harfler kullanılmıştır.

Bibliyografya: Kullanılan kaynaklar belirtilmemiştir.

Düzey ve Diğer Özellikler: Daha çok öğrenim çağındaki çocuklara seslenen eser her bakımdan yetersizdir.

Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi. İstanbul, İletişim Yayınları, 1983. 10c.

Otorite: İletişim Yayınları tarafından özgün olarak hazırlanan eseri, yayına hazırlayanlar ve yayın kurulu üyeleri kendi alanlarında ün yapmış kişilerdir. Grafik ve belgelerin hangi merkezlerden sağlandığı belirtilmiştir. Resimler için kullanılan arşiv kaynaklarının adı verilmiştir. Makaleler imzalıdır.

Amaç ve Kapsam: Eserin amacı Cumhuriyet tarihini, Cumhuriyet kurumlarını ve sorunlarını ele alarak Cumhuriyet dönemine değişik açılardan bakmaktır. Yakın Türk tarihini kapsayan eser, bu dö-

nemi sosyal ve siyasal açıdan ele almaktadır.

Düzen: 95 ana konu alfabetik düzende ve uzun makaleler halinde işlenmiştir. Ana konular alt başlıklarla genişletilmiştir. Kullanımı I. cildin başında verilen içindekiler tablosu ve 10.cildin sonundaki genel dizin aracılığıyla kolaylaşmaktadır. Konularla ilgili göndermeler bölüm başlarında verilmiştir.

Fiziksel Özellikler: Eser ciltli, kağıt kalitelidir. Makaleler resim, şema ve grafiklerle desteklenmiştir. Resimler renksizdir. Cilt sırtında ve sayfa başlarında yöneltici yazılar yoktur.

Bibliyografya: Makale sonlarında bibliyografya verilmiştir. Ayrıca bölüm başlarında konuya ilişkin okunması önerilen kaynakların adları verilmiştir.

Düzey ve Diğer Özellikler: Yakın Türk tarihiyle ilgili her düzeydeki okuyucuya seslenen eserin düzeltme ve açıklamalar listesi vardır. İçindekiler tablosunda " Silahlı Kuvvetler " maddesi yer almasına rağmen takımın içinde bu bölüm yer almamaktadır. Bu eksiklik düzeltmelerde belirtilmemiştir.

Dünyamız Çocuk Ansiklopedisi. İstanbul, Gelişim Yayınları, 1983. 5c.

(3.bs.)

Otorite: İlk basımı 1975, ikinci basımı 1979 yıllarında yapılan

kaynağın üçüncü basımı yine Gelişim Yayınları tarafından Mac Millan yayınlarının izniyle gerçekleştirilmiştir. Bazı maddeler Türk yazarlarla desteklenmiştir. Yayın kurulu üyelerinin, danışmanların ve resimleyenlerin isimleri belirtilmiştir. Makaleler imzasız ve tarihsizdir.

Amaç ve Kapsam: Eserin önsözünde İngiliz ve Türk uzmanlarca okul kitapları incelenerek, müfredat programına uygun, eğitime yardımcı bir kaynak olarak hazırlandığı belirtilmektedir. Okul dışı etkinliklere yardımcı olması açısından spor, sinema, oyunlar gibi konulara da yer verilmiştir.

Düzen: Düzeni sistematik, kullanımı karışıktır. Son cildin arkasında dizini vardır. Cilt başlarında içindekiler tablosunun olmayışı sayfa başlarında ve cilt sırtlarında yöneltici yazıların olmayışı kullanımı daha da zorlaştırmaktadır. Konu başlıklarının iri ve koyu harflerle verilmiş olması, boyutlarının küçük olması avantajları olarak sayılabilir.

Fiziksel Özellikler: Cildi dayanıksızdır. Kağıt kalın, resimlerin bir kısmı renklidir. Özellikle şahıs resimlerinin çok eski olması dikkat çekicidir.

Bibliyografya: Bibliyografyası yoktur.

Düzye ve Diğer Özellikler: Düzeltmelere yer veren bir sayfası vardır. Çocuklar için hazırlanmış bir ansiklopedidir.

Ekonomi Ansiklopedisi. İstanbul, Paymaş Yayınları, 1983. 3c.

Otorite: Paymaş Yayınları tarafından geniş bir yazı kurulu ile hazırlanmış özgün bir çalışmadır. Makaleler imzalı, hazırlayanlar uzman kişilerdir.

Amaç ve Kapsam: Ekonomi konusunda bilgi vermek, ilgili tanım ve kavramları açıklayabilmek amacıyla yazılmıştır. Konular anlaşılır bir dille ele alınmıştır. Terimlerin İngilizce, Almanca ve Fransızca karşılıklarına da yer verilmiştir.

Düzen: Eserin düzeni alfabetiktir. Bazı konular uzun tutularak alt başlıklarla genişletilmiştir. Göndermeler vardır. Dizini yoktur. Kullanımı kolaydır.

Fiziksel Özellikler: Kalın ve beyaz kağıt kullanılmıştır. Eser ciltlidir. Grafıklere yer verilmiştir. Resimsizdir. Yazılar okunaklıdır. Sayfabaşlarında ve cilt sırtlarında yöneltici yazılar vardır.

Bibliyografya: Bibliyografya ve okuma listesi verilmemiştir.

Düzye ve Diğer Özellikler: Kısaltmalar listesiyle kullandığı kısaltmalara açıklık getirmiştir. Ekonomi konusunda oldukça yüzeysel bilgilere yer veren ansiklopedide zaman zaman tekrarlara rastlanmaktadır. Ekonomiye ilgi duyanlar ve meslek okulu öğrencileri için yararlı bir kaynaktır.

Empresyonizm Sanat Ansiklopedisi. İstanbul, Remzi Kitabevi, 1983. 1c.

Otorite: Devrim Erbil tarafından çevirisi yapılan eserin telif hakkı Aimery Somogy' e aittir. Remzi Kitabevi tarafından resimlerin telif hakkı ayrıca satın alınmıştır. Kitabın orijinalinin yazarı dört Fransız konu uzmanıdır.

Amaç ve Kapsam: İzlenimcilik sanatı üzerine bilgi vermeyi amaçlamaktadır. Empresyonizmin öncüleri, empresyonistler, empresyonizmi destekleyenler ve sergiler adlı başlıkları kapsamaktadır.

Düzen: Eserin düzeni sistematiktir. Dizini yoktur.

Fiziksel Özellikler: Karton kapağı dayanıksızdır. Baskılar ve kağıt kaliteli olup, resimlerin bir kısmı renklidir.

Bibliyografya: Bibliyografyası yoktur.

Düzyey ve Diğer Özellikler: Sanatla ilgilenen okuyuculara seslenen eser ansiklopediden çok el kitabı niteliği taşımaktadır. Eki, kısaltmalar ve düzeltmeler listesi yoktur.

Ev ve Aile Ansiklopedisi. İstanbul, Kardeş Yayıncılık, 1983. 5c.

Otorite: Kardeş Yayıncılık tarafından Editö Servise S.A.' nin izniyle çeviri olarak hazırlanmıştır. Hazırlayanlar listesi yoktur. Makaleler imzasızdır. Çevirenler ve yayın kurulu üyeleri belirtilmiştir.

Amaç ve Kapsam: Güzellik, cilt bakımı, cinsel yaşam, çocuk gelişimi, yemek, bahçe, ev ve el işleri gibi kadın ve ev konusundaki bilgileri kapsamaktadır.

Düzen: Düzeni sistemattiktir. " İçindekiler " listesi ve dizini yoktur. Her cilt ayrı ayrı konulara yer vermektedir. Makaleler uzun, kullanımı zor ve karışiktır.

Fiziksel Özellikler: Bol renkli resimler kullanılmıştır. Eser ciltlidir.

Bibliyografya: Bibliyografyası yoktur.

Düzeş ve Diğere Özellikler: Son derece yüzeşsel bilgilerle ev kadınına hitabetmektedir.

Gelişim Hachette Alfabetik Genel Kültür Ansiklopedisi. İstanbul, Gelişim Yayınları, 1983. 12c.

Otorite: Hachette ve Gelişim Yayınları ortak çalışması olan esere katkıda bulunan Türk yazarların isimleri toplu olarak belirtilmiştir. Makaleler imzasızdır.

Amaç ve Kapsam: Edebiyat, tarih, güzel sanatlar, doğa bilimleri, insan bilimleri konularını kapsamaktadır. Önsözünde ülkenin genel kültür seviyesine katkıda bulunmasının amaçlandığı belirtilmiştir.

Düzen: Düzeni alfabetiktir. Konu başlıkları makalelerin yanlarında koyu harflerle belirtilmiştir. Göndermeler kullanılmıştır. 12. cildin sonunda genel bir dizini vardır. Kullanımı kolaydır.

Fiziksel Özellikler: Çerçeve yazılara da yer veren kaynak ciltli, kağıt ve baskı kalitelidir. Bol resimler, çizimler ve haritalar kullanılmıştır.

Bibliyografya: Ünlü yazarlara ait eserler, yazarlara ilişkin makalelerin sonunda listelenmiştir.

Düzey ve Diğer Özellikler: Düzeltmeler listesi vardır. Bir Genel kültür ansiklopedisinde bulunması gereken bazı makalelerin ele alınmadığı görülmektedir.

Görsel Okul Ansiklopedisi. İstanbul, Görsel yayınlar, 1983. 8c.

Otorite: Görsel Yayınlar tarafından Arnoldo Mondadori' nin izniyle çeviri olarak yayınlanmıştır. Makaleler imzasızdır. Çevirenler ve her cildin başında emeği geçenler belirtilmiştir.

Amaç ve Kapsam: 1. ve 2. ciltler "Bilim", 3. ve 4. ciltler "Doğa", 5.6.7. ve 8. ciltler "Dünya coğrafyası" na ayrılmıştır.

Düzen: Düzeni sistematiktir. Her cildin başında "İçindekiler" sayfası vardır. Bölüm sonlarında o bölümle ilgili ayrıntılı di-

zin verilmiştir. Makaleler uzun ve detaylıdır.

Fiziksel Özellikler: Cilt ve kağıt dayanıklı, resim, harita ve çizimler renklidir. Sayfabaşlarında ve cilt sırtlarında yönlendirici harf ve kelimeler vardır.

Bibliyografya: Bibliyografya verilmemiştir.

Düzen ve Diğer Özellikler: Okul çağı çocuklarının ihtiyaçlarına göre hazırlanmış bir kaynaktır.

Kombi Resimli Bilgi Hazinesi. İstanbul, Akademik Yayıncılık, 1983. 8c.

Otorite: Çeviri olan eserin yayın hakkı Akademik Yayıncılık tarafından Kombi International' dan satın alınmıştır. Makaleler imzasız ve tarihsizdir. Çevirenlerin isimleri vardır. Hazırlayanlar belirtilmemiştir.

Amaç ve Kapsam: Kaynak her düzeydeki okuyucunun eğitimine yardımcı olmayı amaçlamaktadır. İkiyüz başlık halinde ve uzun makalelerden oluşmaktadır.

Düzen: Düzeni alfabetiktir. İçindekiler listesi, dizini, göndermeleri yoktur. Kullanımı zordur.

Fiziksel Özellikler: Ciltli, kağıdı ve baskısı kalitelidir. Bol

miktarda renkli resim, şema ve çizim kullanılmıştır.

Bibliyografya: Bibliyografya verilmemiştir.

Düzyey ve Diğer Özellikler: Eğitim çağındaki çocuklar için dar kapsamlı genel bir kaynaktır.

Ne, Neden, Niçin Resimli Kültür ve Bilim Ansiklopedisi. İstanbul, Ceylan Yayınları, 1983. 5c.

Otorite: Ceylan yayınları tarafından Gruppo Editoriale Fabbri'nin izniyle çeviri olarak yayınlanan eserin çevirenler ve hazırlayanlar listesi yoktur. Makaleler imzasızdır.

Amaç ve Kapsam: Doğa, teknik ve insan bilimleri konusunda alt düzeyde bilgiler içirmektedir.

Düzen: Düzeni sistemattiktir. Kullanımı karışık, her ciltte ayrı bir konu işlemektedir, oysa göndermeler verilmemiştir. Makaleler uzundur.

Fiziksel Özellikler: Kağıt kalındır. Resimler, çizimler ve haritalar renkli, baskı net değildir.

Bibliyografya: Kullanılan kaynaklar belirtilmemiştir.

Düzey ve Diğer Özellikler: Eserin orijinali 12 cilt olmasına karşın anlaşma sağlanamadığı için 5 ciltte tamamlanmıştır. Bu nedenle eksik bir kaynaktır.

Renkli Büyük Türkiye Ansiklopedisi. İstanbul, Yazır yayınları, 1983.7c.

Otorite: Yazır Yayınları' nca hazırlanan kaynağın yazarları belirsizdir. Katkıda bulunanlar belirtilmemiştir.

Amaç ve Kapsam: Türkiye konusunda bilgiler içeren eser de şehirler ve bu şehirlerin tarihi, turizmi, doğal yapısı, tarımı, ticareti, ulaşımı, folklorik özellikleri incelenmektedir.

Düzen: Sistemattiktir. Makaleler uzundur. Son cildin arkasında "İçindekiler" listesi ve "Cumhuriyet döneminde Yurt içinde ve Dünyada olaylar" başlığı altında kronolojik bir dizini vardır. 7. cilt Türkiye geneline ayrılmıştır.

Fiziksel Özellikler: Ciltli, kağıt dayanıklıdır. İri puntolar kullanılmıştır. Resimler, haritalar, çizimler, istatistiki bilgiler makalelerle bir arada yer almaktadır.

Bibliyografya: Kullanılan kaynaklar belirtilmemiştir.

Düzey ve Diğer Özellikler: Daha çok okul çağı çocuklarına ve Türkiye hakkında kısa bilgi arayan okuyuculara yönelik eserin eki yoktur.

Resimli Ansiklopedi. Genel Kültür. İstanbul, Artel Ansiklopedik Yayıncılık, 1983. 10c.

Otorite: Ansiklopedik Yayıncılık A.Ş. ve Ansiklopedik Temel Yayınlar A.Ş.' nin ortak yapımı olan çalışmada yazarların ismi toplu olarak verilmiştir. Makaleler imzasızdır.

Amaç ve Kapsam: Çalışma 13 bin maddeden oluşan bir genel kültür ansiklopedisidir.

Düzen: Alfabetik düzendedir. Makaleler kısa olup göndermeler kullanılmamıştır. Dizini yoktur.

Fiziksel Özellikler: Ciltli olan eserin cildi ve kağıdı dayanıklıdır. Makaleler resimler, haritalar ve şemalarla desteklenmiştir. Resimlerin bir kısmı renklidir. Puntolar küçük fakat okunaklıdır. Sayfa başında ve cilt sırtında yöneltici harfler verilmiştir. Kullanımı kolaydır.

Bibliyografya: Kullanılan kaynaklar belirtilmemiştir.

Düzy ve Diğer Özellikler: Her düzeyde okuyucuya seslenen eserin eki, kısaltmalar ve düzeltmeler listesi yoktur.

Türklerin ve Türkiye' nin Tarihi Ansiklopedisi. İstanbul, Koza Yayınları, 1983. 4c.

Otorite: Koza Yayınları tarafından hazırlanan eserde makaleler imzasızdır. Düzenleyenlerin isimlerini veren toplu bir listesi vardır.

Amaç ve Kapsam: Konusu Türklerin kökeni, Anadolu kültürleri, dönemler ve çağlardan oluşmaktadır.

Düzen: Düzeni sistematik olup, her cildin sonunda içindekiler tablosu ve son ciltte genel bir dizini vardır. Makaleler uzundur.

Fiziksel Özellikler: Ciltli ve renkli resimli olan ansiklopedinin cilt sırtında ve sayfa başlarında yöneltici yazılara yer verilmemiştir. Yazılar okunaklıdır.

Bibliyografya: Yararlanılan kaynaklar belirtilmemiştir.

Düzy ve Diğer Özellikler: Eser daha çok Türk tarihi konusunda okul çocuklarının çalışmalarına yardımcı olacak düzeydedir. 4. cildin sonunda Osmanlı padişahlarının biyografilerine yer verilmiştir.

Yeni Cumhuriyet Ansiklopedisi. İstanbul, Arkın Kitabevi, 1983.10c.

Otorite: Ansiklopedi Arkın Kitabevi tarafından Instituto Geografico De Agustini' nin yardımıyla hazırlanmıştır. Hazırlayanlar, katkıda bulunanlar, çevirenler, kullanılan kaynaklar belirtilmemiştir.

Düzen: Düzeni alfabetiktir. Dizini ve eki yoktur. Makaleler kısa ve imzasızdır.

Fiziksel Özellikler: Cildi ve kağıdı dayanıklıdır. Resimler, şemalar ve haritalar renklidir. Cilt sırtında ve sayfabaşlarında yöneltici kelimeler kullanılmıştır.

Bibliyografya: Bibliyografya verilmemiştir.

Düzy ve Diğer Özellikler: Genel kültür ansiklopedisi olan bu kaynak eğitime yardımcı olacak şekilde hazırlanmıştır. Eki yoktur.

5- 1984 YILINDA YAYINLANAN ANSİKLOPEDİLER

A' dan Z' ye Tarih Ansiklopedisi. İstanbul, Serhat Dağıtım, 1984.1c.
(2.bs.)

Otorite: Ansiklopediyi kimlerin hazırladığı ve hangi kaynaklardan yararlanıldığı belirtilmemiştir. Makaleler genelde kısa ve imzasızdır.

Amaç ve Kapsam: Önsözünde belirtilen amacına göre dünya tarihi hakkında bilgi vermektedir. Daha çok Kurtuluş Savaşı, yakın tarih, tanınmış isimler, ülkemiz, kurulan devletler, eski bölge ve şehirler konularına ağırlık verilmiştir.

Düzen: Düzeni alfabetik ve dizini yoktur. Göndermeler kullanılmamıştır.

Fiziksel Özellikler: Eser ciltli ve cilt çok kalındır. Bu nedenle formalarda dağılmalar vardır. Kağıdı dayanıksız, resimler, haritalar renksizdir.

Bibliyografya: Bibliyografyası yoktur.

Düzen ve Diğer Özellikler: Okul çocuklarına yönelik olan eser çok dar kapsamlıdır.

Başkent Yayınları Genel Kültür Ansiklopedisi. Ankara, Başkent Yayınevi, 1984. 12c.

Otorite: Başkent Yayınevi tarafından özgün olarak hazırlanmış kapsamlı kaynağın, yazı kurulu listesi yoktur. Makaleler kısa ve imzasızdır.

Amaç ve Kapsam: Genel kültür ansiklopedisi niteliğinde olan eser klasik ve yeni bilimlere, sanat, edebiyat, tarih ve sosyal bilimlere yer veren 25 bin kadar maddeden oluşmaktadır. Amacının Türkiye' de bu alanda gözlenen nitelikli bir çalışmanın eksikliğini gidermek olduğu belirtilmiştir.

Düzen: Düzeni alfabetiktir. Kaynağın kullanımına ilişkin birinci

cildin başında ayrıntılı bilgiler verilmiştir. Dizin yoktur. Türkiye ile ilgili makalelere daha geniş yer verilmiştir. İstatistikî bilgiler vardır fakat hangi kaynaklardan alındığı belirtilmemiştir. Konu başlıkları belirgin olup, makaleler arası göndermeler yapılmıştır.

Fiziksel Özellikler: Ciltli ve kağıdı dayanıklıdır. Haritalar, resimler ve grafikler kullanılmıştır. Resimlerin büyük bir kısmı renksiz olup, renkli resimler toplu olarak ayrıca verilmiştir. Baskı nettir. Cilt sırtında ve sayfabaşlarında yöneltici harflere yer verilmiştir.

Bibliyografya: Yararlanılan kaynaklar belirtilmemiştir.

Düzy ve Diğer Özellikler: Özgün bir eser olarak hazırlanışı gereksinmelere daha çok cevap vermesine olanak sağlamaktadır. Güncelleştirme çalışmaları için ek hazırlanması düşünüldüğü belirtiliyorsa da henüz eki yoktur. Kısaltmalar ve düzeltmeler listesi yoktur.

Bilgisayar Çağdaş Teknoloji Ansiklopedisi. İstanbul, İletişim Yayınları, 1984. 7c.

Otorite: İletişim Yayınları tarafından yayın hakkı Armando Curcio'dan satın alınan eserin özgün adı " Basic Encyclopedia dell' Informatica, dei Minie Personal Computer " dir. Makalelerin im-

zasız olduğu eserde çevirenlerin ve yayın kurulu üyelerinin adları belirtilmiştir.

Amaç ve Kapsam: Amacı bilgisayar dünyasını tanıtmak, kullanma becerisine yardımcı olmaktır.

Düzen: Düzeni sistematik olup, içindekiler tablosu son ciltte verilmiştir. Kullanımı karışiktır. Göndermeleri yoktur.

Fiziksel Özellikler: Cildi dayanıksızdır. Kağıdın kalitesi ve rengi set içinde farklılıklar göstermektedir. Resimler ve çizimler renklidir. Konu başlıkları değişik renklerde verilmiştir. Cilt sırtında ve sayfabaşında yönlendirici yazılar yoktur.

Bibliyografya: Toplu bir bibliyografyası yoktur. Fakat bazı makalelerin altında kullanılan kaynaklara ilişkin dipnotlar vardır. Son cildin arkasına kaynak içindeki okuma parçalarının bir listesi eklenmiştir.

Düzy ve Diğer Özellikler: Bilgisayar konusunda amatörce ilgi duyanların başvurabilecekleri bir kaynak olup, ansiklopediden çok el kitabı niteliğindedir. Ayrıca bir sözlük kaynağa eklemiştir.

Gelişim Dünya Atlasları Ansiklopedisi. İstanbul, Gelişim Yayınları, 1984. 6c.

Otorite: Mitchell Bearley Ltd.' nin izniyle Gelişim Basım ve Yayım A.Ş. tarafından çeviri olarak hazırlanan esere katkısı olan tüm isimler ve emeği geçenler belirtilmiştir.

Amaç ve Kapsam: Coğrafya konusunda bilgi vermeyi amaçlamaktadır.

Düzen: Ansiklopedinin düzeni sistemattir. 1.cilt yeryüzü ve kaynakları, 2.cilt denizler ve denizlerdeki kaynakları, 3. cilt doğada yaşam, 4. cilt evren, 5. cilt insanın bölgesel gelişimi ve son cilt atlaslara ayrılmıştır. 6.cildin sonunda genel bir dizini ve atlaslara ait ikinci bir dizini vardır. Bu dizin aracılığıyla şehir ve bölge adlarından atlaslara erişim mümkündür.

Fiziksel Özellikler: Ciltli olan eserde bol ve renkli resimler, haritalar ve şemalar makalelerle bir arada kullanılmıştır.

Bibliyografya: Bibliyografya ve haritaların kaynağı belirtilmiştir.

Düzy ve Diğer Özellikler: Eser orta eğitime katkıda bulunabilecek düzeyde hazırlanmıştır. Eki yoktur.

Gelişim ilkokul Ansiklopedisi. İstanbul, Gelişim yayınları, 1984.4c.

Otorite: Çeviri olan eserin yayın hakkı Gelişim Yayınları tarafından Aladdin Books Ltd.' den alınmıştır. Katkıda bulunanların

- isimleri belirtilmiş olup, çevirenlere ait bir bilgi verilmemiştir.

Amaç ve Kapsam: Ansiklopedinin amacı ilkokul ders programlarına yardımcı olmak, bilim ve teknoloji konusunda bilgi vermektir. Ayrıca ansiklopedi-sözlük kısmıyla ünitelerde geçen kavramlara açıklık getirilmiştir.

Düzen: Kaynağın düzeni sistemattir. Her cildin arkasında içindekiler listesi vardır. Dizini ve göndermeleri olmadığı için kullanımı biraz karışıktır. Uzun makalelerden oluşan eser renkli resim ve şemalarla desteklenmiştir.

Fiziksel Özellikler: Eser ciltli ve kağıdı dayanıklıdır.

Bibliyografya: Bibliyografya verilmemiştir.

Düzy ve Diğer Özellikler: ilkokul öğrencilerine seslenen eserin eki yoktur.

Görsel Büyük Genel Kültür Ansiklopedisi. İstanbul, Görsel Yayınlar,1984.

Görsel Yayınlar tarafından 1984 yılında başlayan yayın fasiküller halinde halen devam etmektedir.

Renkli Resimli Bilimsel Gerçekler. İstanbul. İnkilap ve Aka Kitabevleri, 1984. 1c.

- **Otorite:** Marshall Cavendish Ltd.' nin izniyle İnkilap ve Aka Ki-

tabevleri tarafından çevirilen eserde yazarlar, danışmanlar ve çevirenlerin isimleri ilk sayfada belirtilmiştir. Makaleler imzasızdır.

Amaç ve Kapsam: Eser yüzeysel olarak güncel ve bilimsel konuları, insan vücudunu, bitkileri, hayvanları ve dünyayı konu almaktadır.

Düzen: Düzeni sistematik olup, göndermeler kullanılmamıştır. İçindekiler listesi ve diziniyle kullanımı kolaydır. Makaleler uzundur.

Fiziksel Özellikler: Ciltlidir. Baskısı ve kağıdı kaliteli olan kaynakta renkli ve renksiz pek çok resim ve çizimler makalelerle bir arada kullanılmıştır.

Bibliyografya: Kullanılan kaynaklar belirtilmemiştir.

Düzy ve Diğer Özellikler: Okul çağı çocuklarına seslenen bu tek ciltlik kaynak içerik açısından yetersizdir.

Renkli Sosyal Bilgiler Ansiklopedisi. İstanbul, Kahraman Yayınları, 1984. 5c. (3. bs.)

Otorite: Ekrem Uykucu tarafından hazırlanan esere katkıda bulunan öğretmenlerin ismi önsözde belirtilmiştir. İmzasız makalelerin pek çoğu başka kaynaklardan derlenmiştir.

Amaç ve Kapsam: Eserin amacı öğretmen ve öğrencilere sosyal bilgiler alanında yardımcı olabilmektir. Orta dereceli okullarda okutulan sosyal bilgiler derslerine paralel olarak hazırlanmıştır.

Düzen: Ansiklopedinin düzeni alfabetiktir. Toplu bir dizin yerine her cildin arkasına ayrı dizinler hazırlanmıştır.

Fiziksel Özellikler: Cilt ve kullanılan kağıt dayanıksızdır. Sayfabaşlarında ve cilt sırtında yöneltici harf ve kelimeler kullanılmıştır. Baskı net değildir. Resimlerin bir kısmı renklidir.

Bibliyografya: Kullanılan kaynaklar ilk cildin başında toplu olarak verilmiştir.

Düzye ve Diğer Özellikler: Coğrafya ve tarih konularına ağırlık veren bir okul ansiklopedisidir.

Resimli Sağlık Ansiklopedisi. İstanbul, Bilpa, 1984. 4c. (2.bs.)

Otorite: Bilgi İletişim Araçları Üretim ve Pazarlama tarafından hazırlanan eserde yazar adı olarak üç tıp doktorunun adı belirtilmiştir. Makaleler imzasızdır.

Amaç ve Kapsam: Sağlık konusunda bilgi vermek amacıyla hazırlanmıştır.

Düzen: Alfabetik düzende hazırlanan eserde göndermeler kullanılmıştır. I. cildin başında dizini vardır.

Fiziksel Özellikler: Ciltli olan eserde resimlerin büyük bir kısmı renklidir.

Bibliyografya: En son cildin arkasında 26 eser adından oluşan bir bibliyografya verilmiştir.

Düzen ve Diğer Özellikler: Sağlık konusunda yüzeysel bilgi arayan yetişkinlere seslenmektedir.

Sağlıklı Yaşam İçin Öneri. Soru ve Yanıtlarla Sağlık ve Tıp Ansiklopedisi. İstanbul, Arkın Kitabevi, 1984. 8c.

Otorite: Arkın Kitabevi tarafından Whinfrey Strachan Ltd.'nin izniyle çeviri olarak hazırlanan eserde bilim ve yazı kuruluna katılanların bir listesi verilmiştir. Makaleler imzasızdır.

Amaç ve Kapsam: Konusu kadın-erkek ilişkileri, insan vücudu, çocuk sağlığı, çağdaş tıp ve hastalıklardan oluşmaktadır.

Düzen: İlk yedi cilt sistematik, son cilt alfabetik olarak sorulara ayrılmıştır. Sayfabaşında ve cilt sırtında yönlendirmeler yoktur. Makaleler uzundur.

Fiziksel Özellikler: Kağıt dayanıklı ve eser ciltlidir. Renkli resimler ve değişik kağıtlar kullanılmıştır.

Bibliyografya: Kullanılan kaynaklar belirtilmemiştir.

Düzy ve Diğer Özellikler: Ansiklopedi yetişkinlereseslemektedir.

6- 1985 YILINDA YAYINLANAN ANSİKLOPEDİLER

Baskan Sağlıklı Yaşam. Ailenin Tıp Ansiklopedisi. İstanbul, Baskan Yayınları, 1985. 6c.

Otorite: Yayın hakkı Baskan Yayınları tarafından Gruppo Editoriale Fabbri tarafından satınalınan eser ayrıca Türk yazarlarla desteklenmiş ve bu yazarların isimleri belirtilmiştir. Makaleler imzalıdır.

Amaç ve Kapsam: Hastalıklar ve tedavileri hakkında bilgi vermeyi amaçlamaktadır.

Düzen: Düzeni sistematiktir. Her cildin başında bölümler belirtilmiş olup, dizini vardır.

Fiziksel Özellikler: Cildi sağlam, baskı ve kağıt kalitelidir. Resimler renklidir.

Bibliyografya: Bibliyografyası yoktur.

Düze ve Diğer Özellikler: Eserin sonuna kısa bir tıp sözlüğü eklenmiştir. Yetişkinlere hitabetmektedir.

Cem - Hachette Ailemizde Cinsel Eğitim Ansiklopedisi. İstanbul, Cem Ansiklopedik Yayınlar, 1985. 4c.

Otorite: Cem Ansiklopedik Yayınlar San. ve Tic. A.Ş. tarafından Hachette'in izniyle çeviri olarak yayınlanan eserde makaleler imzasızdır. Hazırlayanlar listesi verilmiştir.

Amaç ve Kapsam: Değişik yaş gruplarına cinsel bilgiler verebilmek amacıyla hazırlanan eserin ilk cildi 7-13 yaş grubuna, 2. cildi 14-16 yaş grubuna, 3. cildi 17-18 yaş grubuna ve son cilt yetişkinlere hitabetmektedir.

Düzen: Düzeni sistematik, makaleleri uzun ve konuşma düzeni içinde hazırlanmıştır. Sorular ve cevaplarla konular açılmak istenmiş olup, ansiklopediden çok cinsel bilgi veren bir kitap havasındadır. Dizini yoktur. Kullanımı karışıktır.

Fiziksel Özellikler: Yazı şekli ve makalelerin düzenlenişi her ciltte farklı farklıdır. Bol resimli ve ciltlidir.

Bibliyografya: Kullanılan kaynaklar belli değildir. Düzeltmeler listesi yoktur.

Düzeş ve Diğer Özellikler: Eser çocukların, gençlerin ve yetişkinlerin cinsel konulardaki sorularını cevaplıyor.

Cem Okul Ansiklopedisi. İstanbul, Cem Ansiklopedik Yayınlar, 1985.6c.

Otorite: Yayın hakkı William Collins Sons and Co. Ltd.' den Cem Ansiklopedik Yayınlar tarafından satınalınan eserde yazar olarak tek isim belirtilmiştir.

Amaç ve Kapsam: Okul öğrencilerine yardımcı olmak amacıyla hazırlanmıştır.

Düzen: Sistematiş dözendedir. Her cildin başında içindekiler listesi vardır. Her cilt ayrı bir konuyu kapsamaktadır. Ana başlıklar ve alt başlıklardan oluşan uzun makaleler varsa da göndermeler kullanılmamıştır. İndeks yoktur. Kullanımı karışıkır.

Fiziksel Özellikler: Cildi ve kağıdı dayanıklı olan eserde resimlemeye ağırlık verilmiştir. Resimler renklidir. Cilt başlarında gönderici kelimeler verilmiştir. Yazılar okunaklıdır.

Bibliyografya: Yararlanılan kaynaklar belirtilmemiştir.

Düzeş ve Diğer Özellikler: Okul çağı, özellikle ilk ve orta dereceli okul öğrencilerine seslenen eserin eki yoktur.

Gelişim- Hachette Türk ve Dünya Tarihi Ansiklopedisi. İstanbul, Gelişim Yayınları, 1985. 8c.

Otorite: Gelişim - Hachette tarafından hazırlanan eserde makaleler imzasız olup hazırlayanlar listesi yoktur. Tek bir çeviren kaydı olan eserin son cildini hazırlayan Türk yazarlara ait bir kayıt verilmemiştir.

Amaç ve Kapsam: Eser tarihi olaylar ve nedenleri hakkında bilgi vermektedir. İlk 7 cilt dünya tarihine, 8. ve son cilt Türk tarihine ayrılmıştır.

Düzen: Kaynağın düzeni sistematiktir. Son ciltte içindekiler tablosu ve dizini vardır.

Fiziksel Özellikler: Cilt ve kağıt kaliteli, baskı net ve resimlerin büyük bir kısmı renklidir.

Bibliyografya: Yararlanılan kaynaklar belirtilmemiştir.

Düzye ve Diğer Özellikler: Tarih konusyla ilgilenenlere ve öğrencilere seslenen ansiklopedinin eki yoktur. En son cildin arkasında bir maddeyle ilgili düzeltme özür olarak verilmiştir.

Görsel Dünya Ansiklopedisi. İstanbul, Görsel Yayınlar, 1985.12c.

Otorite: Özgün adı " Spectrum Encyclopedie van de Wereld " olan

eserin yayın hakkı Görsel Yayınlar Ansiklopedik Neşriyat Tic. ve San. A.Ş. tarafından Vitgeverij Het Spectrum' dan satın alınmıştır. Makaleler imzasızdır.

Amaç ve Kapsam: Altıyüz maddeden oluşan konuların % 60' ı genel bilgi alanlarına, % 40' ı 170 ülkeye ait bilgilere ayrılmıştır.

Düzen: Alfabetik düzende olup makaleler uzundur. Her cildin başında içindekiler tablosu verilmiştir. Göndermeler kullanılmıştır. Dizini son cilttedir. Kullanımı kolaydır.

Fiziksel Özellikler: Ciltli ve kağıdı dayanıklıdır. Renkli resimler, haritalar, çizimler kullanılmıştır.

Bibliyografya: İstatistiki bilgilerin hangi kaynaktan alındığı belirtilmişse de genel bir bibliyografyası yoktur.

Düzyey ve Diğer Özellikler: Coğrafya ağırlıklı kaynak dünya genelinde bilgileri kapsamaktadır. Eki, düzeltmeler ve kısaltmalar listesi yoktur.

Görsel Okul Ansiklopedisi. İstanbul, Görsel Yayınlar, 1985.8c.(3.bs)

Otorite: İlk basımı 1982, 2. basımı 1983 yılında gerçekleştirilen eserin bu 3. basımıdır. Arnoldo Mondadori' den yayın hakkı Görsel Yayınlar Ansiklopedik Neşriyat Tic. ve San.A.Ş. tarafından alınan eserde her cildin başında hazırlayanlar listesi ve-

rılmıştır. Çevirenler ve bilim kuruluna katılanlar belirtilmiştir.

Amaç ve Kapsam: Ansiklopedinin amacı eğitime katkıda bulunmaktır. 1. ve 2. ciltler bilim, 3.ve 4. ciltler doğa, 5.6.7. ve 8. ciltler dünya coğrafyasına ayrılmıştır.

Düzen: Sistematik düzende olan eserin dizini yoktur. Makaleler uzun olup, kullanımı içindekiler tablosu aracılığıyla kolaylaşmaktadır.

Fiziksel Özellikler: Renkli resim, harita ve çizimlerin kullanıldığı ansiklopedi ciltli ve kağıt kalitelidir. Cilt sırtında ve sayfa başında yöneltici harfler vardır.

Bibliyografya: Bibliyografyası yoktur.

Düzye ve Diğer Özellikler: Okul çağı çocukları için üç alanda odaklanmış olan konu ansiklopedisinin eki, düzeltmeler ve kısaltmalar listesi yoktur.

Müzik Ansiklopedisi. Ankara, Uzay Ofset, 1985. 4c.

Otorite: Ahmet Say' ın genel yönetmenliğini yaptığı ansiklopedi özgün bir çalışmadır. Bölüm yönetmenleri adı altında her bölümün hangi yazarların denetiminde hazırlandığı belirtilmiştir. Esere katkıda bulunanlar teşekkür bölümünde anılmıştır. Verilen isimler müzik alanında tanınmış kimselere aittir.

Amaç ve Kapsam: Ansiklopedinin amacı, Türkiye' nin Kültürel varlığını dış ülkelere duyurabilmek, müzik dalında kişilikli bir kavrayışın bulunduğunu göstermek ve özellikle Türk müziği hakkında bilgi vermek olarak özetlenebilir.

Düzen: Düzeni alfabetik olan kaynakta çapraz göndermeler kullanılmıştır. Konuların ağırlığına göre makalelerin uzunlukları değişmektedir. Kullanımında zorluklar vardır. Örneğin müzisyen adlarından alfabetik giriş yapılmışken, Türk virtüözleri maddesi altında tekrar kişiler alfabetik düzende yer almaktadır. Bazı isimler genel alfabetik dizinde, bazıları konu altlarında verilmiştir. Toplu bir dizini yoktur.

Fiziksel Özellikler: Ciltli olup resimler renksizdir. Bazı müzik parçalarının notalarına yer verilmiştir.

Bibliyografya: 4. cildin ortasında bir kaynakça verilmişse de verilen bilgiler eksiktir.

Düzey ve Diğer Özellikler: Müzik konusunda yüzeysel bilgi arayan okuyuculara seslenen eserin eki, düzeltmeler ve kısaltmalar listesi yoktur.

Tanzimat' tan Cumhuriyet' e Türkiye Ansiklopedisi. İstanbul, İletişim Yayınları, 1985. 6c.

Otorite: İletişim Yayınları' nca hazırlanan kaynakta makaleler

imzalıdır. Ayrıca 1. cildin başında yazarların listesi vardır. Eser daha önce yayınlanmış olan Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi'ni tamamlayıcı niteliktedir.

Amaç ve Kapsam: Tanzimat' tan Cumhuriyet' e kadar olan dönem, ağırlıklı olarak ele alınarak incelenmiştir. Türk tarihinin belli bir dönemi sosyal, siyasal, kültürel ve ekonomik açıdan incelenmektedir.

Düzen: 53 ana bölümden oluşan kaynak uzun makaleler halinde sistematik olarak düzenlenmiştir. 6. cildin sonunda genel dizini vardır. Ayrıca bölümleri veren bir tablo ve içindekiler sayfası düzenlenmiştir. Kullanımı bu dizinlerle kolaylaşmaktadır.

Fiziksel Özellikler: Ciltli olan ansiklopedide resimler, şemalar renksizdir. Yazı ve baskı net ve okunaklıdır. Sayfabaşlarında yönlendirici kelimeler vardır.

Bibliyografya: Makalelerin sonunda bibliyografya verilmiştir.

Düzy ve Diğer Özellikler: Türk tarihi konusunda bilgi arayan her düzeydeki okuyucuya seslenen eser yer yer Tanzimat öncesi olaylara da değinmiştir. Eserde yer alan yanlışlar düzeltmeler listesinde belirtilmiştir.

Yeni Türk Ansiklopedisi. İstanbul, Ötüken Neşriyat A.Ş. 1985. 12c.

Otorite: Ötüken Yayınları tarafından yerli ve yabancı kaynak-

lardan yararlanılarak hazırlanan ansiklopedide makaleler imzasızdır. Hazırlayanlar liste halinde belirtilmiştir.

Amaç ve Kapsam: Ansiklopedinin önsözünde amacı ilk ve ortaokul çocuklarına ve gençlere yardımcı olmak, daha çok da Türk kültürü ve maneviyatını esas almak olduğu belirtilmiştir. Kapsamı daha sonra eklenen maddelerle genişleyerek genel kültür ansiklopedisi niteliği kazanmıştır.

Düzen: Düzeni alfabetik olan eserde makalelerin uzunluğu konulara verilen öneme göre değişmektedir. Göndermeleri vardır. Dizin verilmemiştir. Dili ağırdır.

Fiziksel Özellikler: Cildi ve kağıdı kaliteli, resimlerin büyük bir kısmı renksizdir. Renkli resimler toplu olarak ayrı sayfalarda yer almaktadır. Kısaltmalar listesi ve bazı kelimelerin okunuşu ayrıca belirtilmiştir.

Bibliyografya: Bibliyografyası yoktur.

Düzy ve Diğer Özellikler: Eser belli bir görüşü savunmaktadır. Önsözünde de her maddenin ilmi ve milli bir muhakeme ile yazılmış olduğu belirtilmektedir. Ansiklopedinin yanlı oluşu güvenilirliğini sarsmaktadır. Kısaltması olan kaynağın eki yoktur.

7- 1986 YILINDA YAYINLANAN ANSİKLOPEDİLER

Atlaslı Büyük Uygarlıklar Ansiklopedisi. İstanbul, İletişim Yayınları, 1986. 7c.

Otorite: İletişim Yayınları ve Equinox-Phaidon, Oxford' un işbirliğiyle gerçekleştirilen kaynağa katkıda bulunanlar belirtilmiştir.

Amaç ve Kapsam: İnsanlık tarihi ve büyük uygarlıkları kapsayan setin her cildi ayrı bir uygarlık tarihini inceliyor. İslam Dünyası, eski Mısır, Yahudi dünyası, Çin, eski Yunan, Roma ve Orta çağ Avrupa uygarlıklarını tarihsel gelişimleri içinde coğrafyaları ve ekonomileriyle, toplumsal yapı ve kültürleriyle ele alıyor.

Düzen: Düzeni sistemattiktir. Her cildin başında zaman dizini vardır. Genel dizini dışında ayrıca yer adları dizini de verilmiştir.

Fiziksel Özellikler: Ciltli ve kağıdı kalitelidir. Tarih atlasları veren kaynakta resimler renklidir. Cilt sırtında yönlendirici yazılar vardır.

Bibliyografya: Kullanılan kaynaklar belirtilmemiştir.

Düzyey ve Diğer Özellikler: Uygarlıklar konusuna ilgi duyan her düzeydeki okuyucuya seslenmektedir. Eki yoktur.

Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedi. İstanbul, Gelişim Yayınları, 1986.

Librairie Larousse' den yayın hakkı Gelişim Yayınları tarafından satın alınan eser çeviri olarak yayınlanıyor. Genel kapsamlı olan ansiklopedinin yayını fasiküller halinde devam etmektedir.

Görsel 20. Yüzyıl Genel Kültür Ansiklopedisi. İstanbul Görsel Yayınlar, 1986. 7c.

Otorite: 1984' te Türkçe yayın hakkı satın alınan eserin, yayın hakkının hangi kuruluştan alındığı belirtilmemiştir. Makaleler imzasızdır. Türkçe katkıda bulunanların bir listesi verilmiştir.

Amaç ve Kapsam: Çeviri olan eserin amacı, bir yüzyılın olaylarını bütünüyle yansıtabilmektir. Genel kapsamlı ansiklopedinin konuları siyaset, toplum, ekonomi, bilim, teknoloji, kültür, sanat, spor ve doğal olaylardır. Her ciltte ayrı bir konu işlenmiştir.

Düzen: Kronolojik düzendeki makaleler uzundur. Her ciltte içindekiler tablosu vardır. Göndermeler kullanılmamıştır. Dizini yoktur. Kullanımı karışıktır.

Fiziksel Özellikler: Ciltli, resimli ve resimlerin büyük bir kısmı renklidir. Yöneltili harf ve yazılar yoktur.

Bibliyografya: Bibliyografya verilmemiştir.

Düze ve Diğer Özellikler: Son ciltte kaynağın güncelliğini sağlayabilmek için ek hazırlanacağı belirtilmiştir. Fakat bugüne dek hazırlanan bir eki yoktur. Eser belli bir dönemin o-laylarını yetişkinlerin düzeyinde ele almaktadır.

Müzik ve Müzisyenler Ansiklopedisi. İstanbul, Remzi Kitabevi. 1986.
2c. (2.bs.)

Otorite: İlk basımı Atlas Kitabevi tarafından yapılan eserin gözden geçirilmiş bu basımında müzik dünyasına giren yeni isimler eklenmiştir. Remzi Kitabevi tarafından yayınlanan eserin dili de sadeleştirilmiştir. Tek yazarlı olan kaynağın yazarı Vural Sözer' dir. Makalelerin büyük bir çoğunluğu başka kaynaklardan derlenmiştir.

Amaç ve Kapsam: Müzik konusunda hazırlanan kaynak, müzik aletleri, 1504 müzisyen, 2180 müzik terimi, 200 makam ve 70 usülden oluşmaktadır. Ayrıca notalardan örnekler verilmiştir.

Düzen: Düzeni alfabetiktir. Makaleler kısa, dizini yoktur. Göndermeler verilmiştir. Kullanımı kolaydır.

Fiziksel Özellikler: Eser ciltli değildir. Karton kapağı dayanıksızdır. Renksiz olan olan resimler bir sütun içinde makalelerin yanında yer almaktadır. Sayfa başlarında yöneltici yazılar vardır.

yazarların isimleri belirtilmiştir. Makaleler imzasızdır.

Amaç ve Kapsam: Genel kapsamlı ansiklopedinin her cildi ayrı bir konuya ayrılmıştır. 1. cilt doğa ve insan, 2. cilt yaşadığımız dünya, 3. cilt ülkemiz, 4.5. ve 6. ciltler insanlık tarihi, 7. cilt sanat dünyası, 8. cilt teknoloji dünyası, 9.cilt insan ve toplum, ve 10. cilt evren konularını incelemektedir.

Düzen: Sistematik düzende olan eserde her cilt kendi içinde alfabetik olarak düzenlemiştir. Makaleler kısa ve anlaşılır şekildedir. 10. cildin sonunda dizini vardır.

Fiziksel Özellikler: Cilt ve kağıt kaliteli, resimler renklidir.

Bibliyografya: Eserin bibliyografyası yoktur.

Düzey ve Diğer Özellikler: Daha çok okul çağı çocuklarına seslenen eserin eki, kısaltmalar ve düzeltmeler listesi yoktur.

Türk Edebiyatı Ansiklopedisi. İstanbul, Cem Yayınevi, 1987. (4.bs.)

Otorite: İlk basımı 1982' de gerçekleştirilen eser tek yazarlıdır. Atilla Özkırımlı' nın hazırladığı ansiklopedide bilgiler derlenmiştir.

Amaç ve Kapsam: Amacı Türk edebiyatı konusunda bilgi vermek olan eser, yazarlara, edebiyat terimlerine ve örneklere yer vermektedir.

Düzen: Düzeni alfabetik olan eserin dizini ve göndermeleri vardır.

Fiziksel Özellikler: Ciltli olup resimler renksizdir. Cilt sırtında ve sayfa başında yöneltici harf ve kelimeler kullanılmıştır.

Bibliyografya: Bazı makaleler sonunda yararlanılan kaynaklar belirtilmiştir.

Düzy ve Diğer Özellikler: 1982' den bu yana Türk edebiyatındaki gelişmeler ve yeni isimler bir ek içinde verilmiştir. İki yüzü aşkın yeni maddenin yer aldığı ekte ayrıca Tanzimat' tan günümüze Türk şiiri antolojisi ve bir sözlük vardır. Bunun dışında diğer makaleler tıpkı basımdır. Düzeltmeler ve kısaltmalar listesi vardır. Özellikle Türk edebiyatına ilgi duyanlar, öğrenci ve öğretmenler için yararlı bir kaynaktır.

9 - 1988 YILINDA YAYINLANAN ANSİKLOPEDİLER

İslam Ansiklopedisi. İstanbul Diyanet Vakfı, 1988-

1988 yılının son aylarında yayımına başlanan ansiklopedinin halen yayını devam ediyor. İslamla ilgili uzun ve detaylı bilgiler içeriyor.

Temel Britannica. Temel Eğitim ve Kültür Ansiklopedisi. İstanbul ,
Ana Yayıncılık, 1988-

Çeviri olan eser Ana Yayıncılık A.Ş. ve Encyclopedia Britannica Inc.' in işbirliğiyle gerçekleştiriliyor. Ansiklopedi okul çağı çocukları için eğitime yardımcı olmak amacıyla hazırlanıyor. Yayımı devam ediyor.

10 - 1989 YILINDA YAYINLANAN ANSİKLOPEDİLER

Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi. İstanbul, İletişim
Yayınları, 1989-

1989 yılı başında yayımlanmaya başlayan eserin 8 ciltte tamamlanması tasarlanıyor. Sosyalizm ve bu alanda öncü liderler, sosyalizm mücadelesi veren toplumların konu alındığı eserin henüz birinci cildi tamamlanmamıştır.

EK II

YAYINEVLERİNE GÖNDERİLEN MEKTUP ÖRNEĞİ

...../...../1989

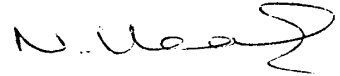
Sayın İlgili;

Türkiye' de 1980 sonrası yayınlanan ansiklopediler üzerine bir araştırma yapmaktayım. Tüm çabalarımın karşın 1980 sonrası yayınlanan ansiklopedilerin tümünü içeren bir belge veya kaynağa ulaşamadım.

Yayınevlinizin 1980 den günümüze dek yayınladığı ansiklopedilerin bir listesini adresime göndermenizi saygılarımla rica ediyorum.

Şimdiden ilginize teşekkür ederim.

Nazan UÇAK

Adres: Bağlayan Sok. 32/3

Küçükesat - ANKARA